

PISANII SÂNGEORZENE

SPIRITUALITATE, ISTORIE ȘI TRADITIE LOCALĂ
ANUL VIII, NR. 12(88), DECEMBRIE 2019

Rezoluțiunea Adunării Naționale de la Alba-Iulia

din 18 Noiembrie/1 Decembrie 1918

- I. Adunarea Națională a tuturor Românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunată prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba-Iulia în ziua de 18 Noiembrie/1 Decembrie 1918, declară și unirea acelor Români și a tuturor teritoriilor locuite de dânșii cu România. Adunarea Națională proclamă în deosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul, cuprins între râurile Neureș, Tisa și Dunăre.
- II. Adunarea Națională rezervă teritoriilor sus indicate autonomie provizorie pînă la întunirea Constituției alcăzută pe baza votului univoc al din dînșii săi și popor va primi dreptul reprezentare în corpurile legislative și la guvernareca țării în proporție cu numărul indivizilor ce l'alcătuiesc.
- III. În legătură cu aceasta, ca principii fundamentale la alcăzirea noului Stat Român, Adunarea Națională proclamă următoarele:
  1. Deplină libertate națională pentru toate popoarele cocolătoare. Fiecare popor se va instrui, își va învăța și judeca în limba sa proprie prin indivizii dîn dînșii săi și popor va primi dreptul reprezentare în corpurile legislative și la guvernareca țării în proporție cu numărul indivizilor ce l'alcătuiesc.
  2. Egală îndreptățire și deplină libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile din Stat.
  3. Împărtășirea dîn dînșii a unui regim curat democratic pe toate terenurile vieții publice. Votul este direct, egal, secret, pe comunie, în mod proporțional, pentru ambele sexe în vîrstă de 21 de ani la reprezentare în comune, județe, și parlament.
  4. Desăvîrșită libertate de presă, asociere și întunire; liberă propagaținea a tuturor gîndurilor omenești.
  5. Reforma agrară radicală. Se va face conscrierea tuturor proprietăților, în special a proprietăților mari. În baza acestei conscrieri, dîn dînșii tind să se împartă în terenuri de a micșora dîn dînșii trebuința lațhului dînșii, se va da posibilitatea țărănului sărăci creșea o proprietate arător, păsuna, pînă la cel puțin atît, cît să poată munci el și să mîlă lui. Principiul conducător al acestei politici agrare e.: pe de o parte, promovarea nivelării sociale, pe de altă parte, întărirea producției.
  6. Muncitorii industriali se asigură aceleași drepturi și avantajuri, care sînt legiferate în cele mai avansate state industriale din apus.
- IV. Adunarea Națională dîn dînșii exprimă dorința săle ca Congresul de pace să începă muncă comună, națiunilor libere în ceea ce privește dreptatea și libertatea să se asigure pentru toate națiunile mari și mici depărtate, iar în viitor să se elimineze războiul ca mijloc pentru regularea raporturilor internaționale.
- V. Români, adunată în această Adunare salută pe frații lor din Bucovina, scapați de sub jugul monarhiei Austro-Ungare și unți cu țara mamă România.
- VI. Adunarea Națională salută cu iubire și entuziasm liberarea popoarelor subjugate pînă aci în monarhia Austro-Ungară, anume națiunile: cehoslovacă, austro-germană, iugoslavă, polonă și ucraină și hotărăște ca acelu saluț al său să se aducă la cunoștința tuturor acelor națiuni.
- VII. Adunarea Națională cu smerenie se înclină înaintea memoriei acelor buni români, care în acest război și-au vărsat sîngele pentru împlinirea idealului nostru, murind pentru libertatea și unitatea națiunii române.
- VIII. Adunarea Națională dîn dînșii exprimă mulțumirea și admirația sale tuturor puterilor aliate, care prin strălucitele lupte purtate cu certăcie împotriva unui dușman pregătit de multe decenii pentru război, au scapat oțelul țării de din ghearele barbariei.
- IX. Pentru conducerea mai departe a afacerilor Națiunii Române din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, Adunarea Națională hotărăște instituirea unui Mare Stat Național Român, care va avea totuși îndreptățirea să reprezinte națiunea română, oricînd și pretindem în față de toate națiunile lumii să se ia toate dispozițiile pe care le află necesare în interesul națiunii.

H. Laurentiu Danca,
N. Star al Adunării Naționale.

M. E. For
Vice-Președinte al Adunării Naționale.

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor **FLORIN HODOROGA**
teolog **ALEXANDRU DĂRĂBAN**

REDAȚIA: Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33,
jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: florin.hodoroga@gmail.com

Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj; E-mail: adaraban17@yahoo.ro;
aldaraban57@gmail.com

TEHNOREDACTARE: Alexandru Dărăban

Revista poate fi citită pe rețeaua de internet la adresele:

<https://independent.academia.edu/DarabanAlexandru>

<http://en.calameo.com/accounts/3280504>

<https://pisaniisang.wordpress.com>

Coperta 1: Actul de încoronare a Regelui Carol I al României

Coperta 2: Rezoluțiunea Adunării naționale de la Alba Iulia

Coperta 3: Momente de la decernarea titlului de *Cetățean de Onoare*

Coperta 4: Conf. Univ. dr. Ionică Pop și drd. Alexandru Dărăban
– *Cetățeni de Onoare* ai Sângeorzului –

Fotografiile din acest număr provin din cadrul Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (colecția fotografii), Facebook (Vicariatul greco-catolic Năsăud, Leon Prădan, Cornel Rusan, Iosif Ciunterei, Liceul „Solomon Haliță” Sângeorz-Băi, prof. Radu Cârțu), Centrul Cultural „Justin Sohorca” Sângeorz-Băi, colecția personală a artistului Maxim Dumitraș

PISANII SÂNGEORZENE
- Spiritualitate, Istorie și Tradiție -

ANUL VIII, NR. 12(88), DECEMBRIE 2019

Cuprins

<u>CUPRINS</u>	5

MAREA UNIRE

<i>Sângeorzenii și Marea Unire</i>	7
DORIN DOLOGA, <i>Comunele Sângeorz-Băi, Feldru, Nepos, Ilva-Mică, Leșu în perioada de după Unirea din anul 1918</i>	14

EVENIMENT

FLORIN HODOROGA, <i>Manifestare dedicată Zilei Naționale a României. Acordarea titlului de Cetățean de Onoare d-lor conf. univ. dr. Ionică Popși drd. Alexandru Dărăban. Lansare de carte: „Justin Sohorca Restituiri”</i>	19
DR. GRIGORE LEȘE, <i>Laudatio – Compozitorul Ionică Pop</i>	22
IOAN (IONICĂ) Pop, <i>Gânduri după eveniment</i>	23
PR. DR. MAXIM MORARIU, <i>Laudatio – Drd. Alexandru Dărăban</i>	25
ALEXANDRU DĂRĂBAN, <i>Cuvânt de mulțumire</i>	28
ICI CRĂCIUN, <i>Iustin Sohorca: un dascăl pentru eternitate</i>	29
PR. DR. MAXIM MORARIU, <i>Recenzie: Iustin Sohorca – Restituiri</i>	33
FLORIN HODOROGA, <i>Taraful de muzică tradițională a Centrului Cultural „Justin Sohorca” din Sângeorz-Băi</i>	35

INTERVIU

PR. DR. MAXIM MORARIU, <i>Satul românesc în contextul pastorației din diaspora - dialog cu pr. Protopop Nicolae Strungaru (parohia Borghesiana, Roma VIII)</i>	37

DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI – Publicistica

NICOLAE TRIFOIU, <i>Naturalistul și istoricul ardelean Artemiu Publiu Alexi, Anexe II</i>	40
<i>Viena – 22 martie</i>	45
<i>Dr. Artemiu Publiu Alexi – culegător de folclor</i>	46

COMUNISM

IOAN PURCELEAN, <i>Din rezistența împotriva comunismului pe Valea Someșului Mare</i>	55

Proces verbal

luat în adunarea electorală a cercului electoral ..... *Nășăud*
 din comitatul *Bistrița-Nășăud* ținută în ..... *Nășăud*
 la *27 Noembrie* ..... 1918.

Prezident: *Alexandru Halita, născut pruncu*
 Notari: } *Victor Motogua, profesor gimnazial*
 } *Leon Baneu, funcționar de bancă*

Prezidentul dă citire ordinului venit de la Consiliul Central Național Român, prin care se ordonă alegerea urgentă a 5 delegați în Marea Adunare Națională Română, care va fi convocată în scurt timp. Constată că publicarea alegerii de azi s'a vestit de cu vreme în toate comunele din cerc. Salută pe alegătorii prezenți și îi provoacă să numească 2 bărbați de încredere.

Se numesc de atari prin *cele*

matie
Julian Martian
Emil Mărcușiu

Prezidentul deschide votarea, care decurgând în ordine, pe baza scrutiniului făcut de biroul adunării se constată că majoritatea voturilor au întrunit dnu

Ulcu Pan ..... din *Bogdanu*
Ioan Securariu ..... *Nășăud*
P. Victor Brigoș ..... *Bistrița*
P. Lauronțiu Banea ..... *Podua-roșie*
Ioan Catariș Zagrean ..... *Nășăud*

ca urmare prezidiul declară pe dnu:

*) Comisiunea de candidatură, printru pactul că pînă la sfârșitul sesiunii va avea în vedere prezența propunerii dnu membru suplimentar pe:
 1. *Victor Motogua*, prof. gimn. *Nășăud*
 2. *Valer Vărlăc*, meșter *Mococa*
 care de asemenea au intrat unanim în lista voturilor.

Ulcu Pan, președinte
Ioan Securariu, prof. gimn.
P. Victor Brigoș, avocat
P. Lauronțiu Banea, avocat
Ioan Catariș Zagrean, meșter
 *) *Victor Motogua*, prof. gimn.
Valer Vărlăc, meșter

SÂNGEORZENII ȘI MAREA UNIRE

Solomon Haliță

Solomon Haliță (n. 1859 - d. 1926) a fost un pedagog român, publicist și un artizan al Marii Uniri.

Solomon Haliță s-a născut la 17 aprilie 1859. Studiază primele trei clase primare în satul natal, apoi în orașul Năsăud (clasa a IV-a) și apoi gimnaziul românesc. La 20 de ani, Solomon Haliță își ia bacalaureatul „cu laudă”.

La Universitatea din Viena obține licența în Filosofie și Istorie și licența Paedagogiului din Viena.

După terminarea studiilor revine în țară și începând cu data de 31 octombrie 1883 funcționează ca profesor (apoi director) la Dorohoi, la Școala Normală din Galați, apoi la Școala Normală din Bârlad.

Aici a întemeiat prima revista pedagogică din oraș: „George Lazăr”, „revistă pentru educațiune și instrucțiune”, care a apărut lunar în perioada 1887–1889, sub direcțiunea sa.

După 1 octombrie 1888 funcționează ca revizor școlar al județului Tutova și apoi inspector general. După aproape zece ani de activitate în slujba școlii la Bârlad, se transferă la Galați, apoi, în 1905 la Iași, la catedra de filosofie și pedagogie de la seminar. Activează apoi ca inspector general în Ministerul Învățământului (numit de Spiru Haret), funcționar guvernamental la Iași (1916-1918) și director în Prefectura Iași (1919-1921). În 1919 este numit inspector general inamovibil în această funcție.

În noiembrie 1918, odată cu evenimentele generate de Marea Unire, autoritățile din Vechiul Regat au numit o delegație condusă de Solomon Haliță, pentru a intra în contact cu fruntașii Partidului Național Român din Transilvania și pentru a îndeplini rolul de observator și organ de legătură între aceștia și guvernul Vechiului Regat.

Începând cu anul 1922, se întoarce în Ardeal, mai întâi ca director general al învățământului primar și normal din Cluj, apoi ca prefect al județului Năsăud, funcție pe care o exercită începând cu anul 1922 și până în 1926, anul morții sale.

În această calitate a întemeiat trei licee, o școală normală și trei școli de meserii.

SÂNGEORZENII ȘI MAREA UNIRE

Din anul 1993, un liceu din orașul natal, Sângeorz-Băi, a fost denumit Liceul teoretic „Solomon Haliță”. De asemenea, o stradă din municipiul Bistrița poartă numele acestuia¹.

Laurențiu Oanea

Laurențiu Oanea

(n. 16 august 1888, Sângeorz-Băi, Bistrița-Năsăud, Regatul Ungariei - d. 29 martie 1970, a fost un deputat în Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, organismul legislativ reprezentativ al „tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească”, cel care a adoptat hotărârea privind Unirea Transilvaniei cu România, la 1 decembrie 1918.

Și-a făcut studiile juridice la Cluj și Budapesta, după care profesază ca avocat. În 1918 a fost trimis de către Teodor Mihali și Alexandru Vaida - Voevod pentru a solicita guvernului român de la Iași intervenția

armatei române în Transilvania.

S-a ocupat de înființarea și de organizarea consiliilor și gărzilor naționale române în județul Bistrița - Năsăud. După 1918 a fost ales în Marele Sfat Național. De asemenea, a fost membru marcant al P.N.R. și al P.N.L., ajungând și senator în Parlamentul român. S-a stins din viață la 82 de ani, pe 29 martie 1970, în București².

¹ Manoliu, Sandu, *Un om și o energie în „Icoana unei școli dintr-un colț de țară românesc*, Năsăud, 1930; Kirițescu, Constantin, *Istoria războiului pentru întregirea României. 1916-1918*, București, 1922; Alexandru Dărăban (editor), *Solomon Haliță – om al epocii sale*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2015.

² Ioan I. Șerban, Dorin Giurgiu, Ionela Mircea, Nicolae Josan, *Dicționarul personalităților Unirii. Trimișii românilor transilvăneni la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia*, Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia, 2003, pp. 124-125; Laurențiu Oanea; Felicia Aneta Oarcea, *Dr. Ștefan Cicio-Pop - un titan în luptele național-politice ale românilor din Transilvania și părțile românești din Ungaria: 1865-1934*, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2008.

Alexandru Haliță

Alexandru Haliță s-a născut la 24 ianuarie 1862, în Sângeorzul Român (astăzi Sângeorz Băi, jud. Bistrița-Năsăud), în mijlocul unei respectabile familii grănicerești. Tatăl său, Maxim Haliță, absolvise școala elementară și pe cea trivială din localitatea natală, urmate apoi de cursul preparandial de șase luni de la Năsăud, înființat de fostul vicar, Ioan Marian. După satisfacerea serviciului militar, începând cu anul 1843 și până la izbucnirea evenimentelor din anii 1848/1849, când din nou a fost chemat sub armele Regimentului II de graniță năsăudean, a funcționat ca învățător la Școala poporală din Sângeorz. Mai târziu a îndeplinit funcția de notar comunal și conducător de cadastru. A fost căsătorit cu Ileana Ciocan și au avut împreună 11 copii. Printre aceștia se numără și Solomon, cel care avea să se afirme drept o figură semnificativă în procesul de reformare și reorganizare a învățământului românesc, și bineînțeles Alexandru. Alexandru Haliță a fost căsătorit cu Sultana Florian (1871-1967), având împreună patru copii: Alexandrina, Mircea, Elena și Sultana. S-a stins din viață în 1 decembrie 1934, fiind înmormântat în conformitate cu dorința sa, în comuna natală, Sângeorz Băi.

S-a situat în primele rânduri ale bătăliei pentru desăvârșirea unității naționale românești, transformându-și amvonul în tribună, și dând acum toată măsura patriotismului și românismului său, mobilizând și pregătind conștiințele. În calitate de vicar foraneu al Rodnei îl găsim printre participanții la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, fiind ales membru în Marele Sfat Național. După primul război mondial, când în Ardeal a început marea bătălie politică și diplomatică pentru Unire, Alexandru Haliță, sub influența strânselor legături cu România, intermediare prin fratele său Solomon, stabilit la sud de Carpați, s-a implicat cu entuziasm în acest proiect național. Continuarea războiului de către armata română pentru eliberarea teritoriilor din nord-vestul Transilvaniei de sub teroarea trupelor maghiare bolșevice era văzută mai mult ca oricând, drept o „problema ardelenescă”. În mobilizarea și formarea unităților militare de care era nevoie s-a implicat masiv preoțimea și ierarhul Eparhiei Gherlei. La rândul său Alexandru Haliță și preoțimea subordonată lui au susținut și încurajat încadrarea greco-catolicilor din vicariatul foraneu al Rodnei în regimentul 84 din Bistrița, parte a așa-numitei „armate ardelenescă”, care a luptat pentru izgonirea armatei roșii ungare din Transilvania. Cu binecuvântarea episcopului Iuliu Hossu, vicarul foraneu al

SÂNGEORZENII ȘI MAREA UNIRE

Rodnei, Alexandru Haliță, împreună cu un grup de intelectuali greco-catolici năsăudeni a convocat, la Năsăud, pe data de 15 martie 1919, o întrunire a românilor de pe Someș. Mulțimea a protestat împotriva barbariilor din teritoriile vestice, ocupate încă de bolșevicii unguri și a cerut imperios mutarea liniei demarcaționale dincolo de granițele județelor Bihor și Sătmar. Ulterior, cu același entuziasm, a susținut ideea reformării învățământului românesc, proces în care fratele său Solomon, a fost profund implicat. Convins fiind că România întregită avea mare nevoie de cadre didactice bine pregătite, din 22 noiembrie 1920 a revenit la catedră, reintrând în serviciul liceului năsăudean, pe care l-a slujit cu devotament până la pensionarea sa, care a avut loc la 1 septembrie 1928. Alexandru Haliță a fost apreciat de contemporani pentru calitățile sale, atât ca și profesor, cât și ca preot. A dus viață de muncă conștientă pentru împlinirea datoriei: ca profesor, s-a dedicat profesiei și a manifestat iubire pentru elevii săi, îndemnându-i să urmeze calea virtuții, dându-le povețele necesare cu toată duiosia unui părinte, îndemnându-i să-și facă datoria și să devină membri folositori ai neamului românesc.¹

Ioan Marcu

Ioan Marcu (n. 4 octombrie 1866, Bistra - d. 20 august 1935, Sângeorz-Băi) a fost delegat al Reuniunii învățătoresți greco-catolice „Mariana” din Năsăud la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918.

A urmat Școala Normală din Blaj. A fost învățător în Pata, județul Cluj, Ghimeș-Făget, județul Bacău și Sângeorz-Băi, județul Bistrița-Năsăud, director de școală în Sângeorz-Băi. A fost fondator al Reuniunii locale de citire și cântări, fondator al Băncii populare „Izvorul” conducător al Societății culturale „Hebe”. A contribuit la organizarea C.N.R. local și a G.N.R.

din Sângeorz-Băi².

¹ Anuarul Liceului grăniceresc „G. Coșbuc” din Năsăud pe anul școlar 1928/1929, Năsăud, 1929. Bichigean, 1936, pp. 64-67. Dicționarul culturii, 2009, pp. 234-235. Săptămâna, anul IX, 12 aprilie 1936, nr. 293. Șotropa, Drăganu, 1913, p. 347. SJBAN, fond Liceul „George Coșbuc”, 35/1893-1930, f. 17-19. Arhiva Liceului „Solomon Haliță” din Sângeorz Băi, fond familia Haliță, neinventariat.

² Ioan I. Șerban, Dorin Giurgiu, Ionela Mircea, Nicolae Josan, Dicționarul personalităților Unirii. Trimișii românilor transilvăneni la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia, 2003, p. 123..

SÂNGEORZENII ȘI MAREA UNIRE

Alexandru Alexi

Alexandru Alexi (n. 1876, Sângeorz-Băi - d. 1956, Sângeorz-Băi) a fost un deputat în Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, organismul legislativ reprezentativ al „tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească”, cel care a adoptat hotărârea privind Unirea Transilvaniei cu România, la 1 decembrie 1918.

Alexandru Alexi a fost agricultor. La 1918 a fost membru C.N.R. Sângeorz-Băi.

Ca deputat în Adunarea Națională din 1 decembrie 1918 a reprezentat, ca delegat supleant, cercul electoral Năsăud¹.

Nistor Gabor

Nistor Gabor (n. 1852, Sângeorz-Băi - d. 1929, Sângeorz-Băi) a fost un deputat în Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, organismul legislativ reprezentativ al „tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească”, cel care a adoptat hotărârea privind Unirea Transilvaniei cu România, la 1 decembrie 1918.

Nistor Gabor a fost agricultor iar în 1918 a activat ca membru al C.N.R. Sângeorz-Băi.

Ca deputat în Adunarea Națională din 1 decembrie 1918, Gabor Nistor a reprezentat, ca delegat de drept, cercul electoral Năsăud².

Grigore Lupoai

Grigore Lupoai (n. 1854, Sângeorz-Băi - d. 10 aprilie 1932, Sângeorz-Băi) a fost un delegat în Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, organismul legislativ reprezentativ al „tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească”, cel care a adoptat hotărârea privind Unirea Transilvaniei cu România, la 1 decembrie 1918.

Grigore Lupoai, după finalizarea studiilor școlii primare, s-a remarcat ca agricultor. A decedat la 10 aprilie 1932, în Sângeorz-Băi.

În 1918, a devenit membru al Consiliului Național Român Central, la nivelul localității Sângeorz-Băi. Grigore Lupoai s-a remarcat în cadrul unei adunări popu-

---

¹ *Ibidem*, p. 116.

² *Ibidem*, p. 121.

SÂNGEORZENII ȘI MAREA UNIRE

lare, organizată la Sângeorz-Băi, la 24 noiembrie 1918. Adunarea a avut un caracter reprezentativ, deoarece la aceasta au luat parte toți locuitorii din Sângeorz-Băi. Această adunare populară a trimis la Alba-Iulia câțiva delegați care au primit mandate, numite credenționale, care prevedeau ca Adunarea Națională de la Alba-Iulia să decidă unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu Regatul României. Unul dintre delegații aleși în cadrul acestei adunări populare a fost Grigore Lupoai, alături de Nistor Gabor, Alexandru Alexi, Alexandru Mărcuș și Al. Alexi. În fruntea acestei delegații au fost preotul Aurel Șorobetea și învățătorul Pompei Demian. Cei care au semnat actul din 29 noiembrie 1918, de numire a lui Grigore Lupoai drept delegat, au fost sublocotenentul Iustin Sohorca și primarul comunal Gavrilă Oproaie. Delegația din Sângeorz-Băi, din care făcea parte și Grigore Lupoai, avea un caracter reprezentativ, fiind compusă din intelectuali, dar și din țărani. Ca deputat în Adunarea Națională din 1 decembrie 1918, Grigore Lupoai a reprezentat, ca delegat supleant, cercul electoral Năsăud¹.

Alexandru Mărcuș

Alexandru Mărcuș (născut 4 septembrie 1880, Sângeorz-Băi – decedat 23 mai 1954, Sângeorz-Băi) a fost un delegat în Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia, organismul legislativ reprezentativ al „tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească”, cel care a adoptat hotărârea privind Unirea Transilvaniei cu România, la 1 decembrie 1918.

După finalizarea studiilor școlii primare, Alexandru Mărcuș s-a remarcat ca agricultor.

În 1918, a devenit membru al Consiliului Național Român Central, la nivelul localității Sângeorz-Băi.

S-a remarcat în cadrul unei adunări populare, organizată la Sângeorz-Băi, la 24 noiembrie 1918.

Ca deputat în Adunarea Națională din 1 decembrie 1918, Alexandru Mărcuș

---

¹ *Ibidem*, p. 123; Adrian Onofreiu, Ioan Pinte, Cornelia Vlașin (coord.), *Anul 1918 în județul Bistrița-Năsăud. Contribuții documentare*, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2018; Dorin Dologa, *Sângeorz-Băi și Marea Unire de la 1 decembrie 1918*, publicat în *Pisanii sângeorzene*. Anul VI, Nr. 12(64), 2017; Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri (coord.principali), *1918 la Români. Documentele Unirii. Unirea Transilvaniei cu România, 1 decembrie 1918*, volumul VIII, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989; Teodor Tanco, *Numele lui Iustin Sohorca amenințat de uitare*, publicat în *Pisanii sângeorzene*. Anul VI, Nr. 12(64), 2017.

SÂNGEORZENII ȘI MAREA UNIRE

a reprezentat, ca delegat supleant, cercul electoral Năsăud¹.

1918, noiembrie 29, Sângeorgiul Român.

Credențional

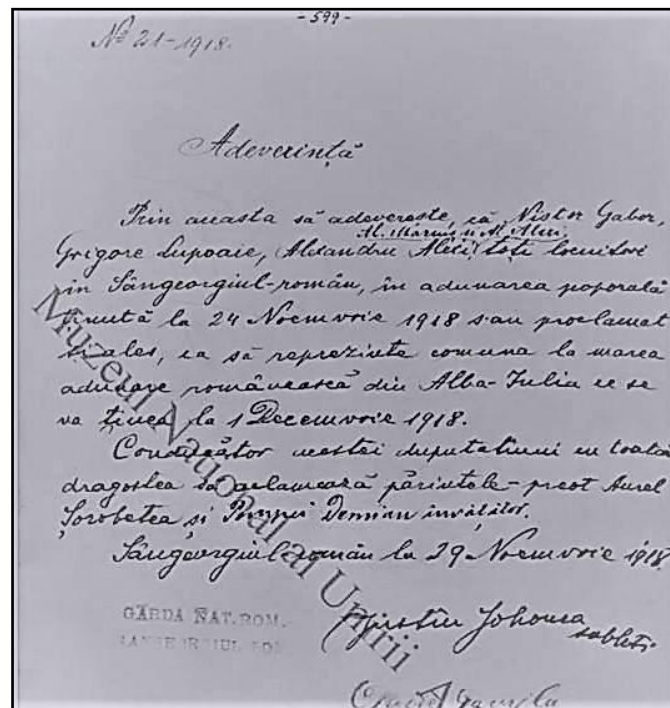
Nr. 21-1918.

Prin aceasta se adeverește că Nistor Gabor, Grigore Lupoai, Alexandru Alexi, Al. Mărcuș și Al. Alexi, toți locuitori în Sângeorgiul român, în adunarea poporală ținută la 24 noiembrie 1918 s-au proclamat și ales, ca să reprezinte comuna la marea adunare românească din Alba-Iulia, se seva ținea la 1 Decembrie 1918.

Conducător acestei deputațiuni cu toată dragostea să aclamează părintele preot Aurel Șorobetea și Pompei Demian², învățător.

Sângeorgiul-român, la 29 noiembrie 1918. Iustin Sohorca, sub[oco]t[enent]; Oproaie Gavrilă, pr[imar] com[unal].

1918 LA ROMÂNI - DOCUMENTELE UNIRII..., Vol. VIII, doc. 114, p. 83³.

¹ Ibidem.

² Date biografice despre delegații Al. Alexi, Aurel Șorobetea și Pompei Damian nu am găsit.

³ Anul 1918 în județul Bistrița-Năsăud, Contribuții documentare, Adrian Onofreiu, Ioan Pinte, Cornelia Vlașin (coordonatori), Ana Maria Deak, Dorin Dologa, Ana Carmen Pop, Nicoleta Preda, Ioan Roșu, Andreea Salvan, Dana Văran (colaboratori), Editura Mega, Cluj-Napoca, 2018, p. 329.

COMUNELE SÂNGEORZ-BĂI, FELDRU, NEPOS, ILVA MICĂ, LEȘU ÎN PERIOADA DE DUPĂ UNIREA DIN ANUL 1918

Dorin Dologa

Românii din Transilvania au decis Unirea cu România pentru împlinirea idealului național, dar și pentru a avea o viață mai bună decât aceea pe care au trăit-o sub stăpânirea străină până în anul 1918.

Până în anul 1926 România a reușit să se refacă după pierderile suferite în decursul Primului Război Mondial.

În comunele Sângeorz-Băi, Feldru, Nepos, Ilva Mică, Leșu, populația a crescut de la 11.642 persoane la începutul anului 1926¹, la 12.868 persoane la sfârșitul anului 1935². În intervalul 1926-1935 populația celor cinci comune de pe Valea Someșului Mare a sporit cu 1.226 persoane. Creșterea numărului populației se datorează unui standard de viață mai ridicat, care a asigurat un procent mai mare al nașterilor decât al deceselor. În primele trei luni ale anului 1926 în cele cinci comune s-au născut 93 de persoane și au încetat din viață 63 de persoane³. Numărul nașterilor a fost mai mare decât al deceselor cu 30 de persoane. În anul 1935, în cele cinci comune s-au născut 441 de persoane și au încetat din viață 274 de persoane⁴. Numărul celor născuți a fost mai mare decât al celor decedați cu 167 persoane. Atunci când ne referim la un standard de viață mai ridicat avem în vedere condițiile de locuit, de îmbrăcăminte, de hrană, serviciile medicale.

În ceea ce privește condițiile de locuit, numărul caselor de zid a crescut de la 6 în anul 1926 la 96 în anul 1935, numărul caselor de lemn a crescut de la 2.268 la 2.600, a celor de piatră de la 275 la 328, iar al bordeielor de la 6 la 13⁵. Majoritatea caselor construite au fost cele de lemn. Acestea sunt case sănătoase. În anul 1926 majoritatea caselor aveau o singură încăpere, acestea fiind în număr de 1.608 (62,9 %) și doar 759 (29,7 %) aveau două încăperi, 130 (5,08 %) aveau câte trei încăperi, 17 (0,66 %) aveau câte patru încăperi, iar 41 (1,60 %) aveau mai multe încăperi⁶. Majoritatea caselor aveau una sau două încăperi. Până în anul 1935 situația locuințelor s-a îmbunătățit. Majoritatea caselor aveau acum câte două încăperi, acestea fiind în anul 1935 în număr de 1.899 (62,52 %), în timp ce un număr de 108 (3,55 %) case aveau câte o încăpere, 1.000 (32,93 %) de case aveau câte trei încăperi, 70 (2,30 %) de case

---

¹ Arhivele Naționale Bistrița-Năsăud (în continuare ANBN), Fond *Serviciul Sanitar al Județului Năsăud*, dosar 415, f. 33.

² *Ibidem*, dosar 1001, f. 26.

³ *Ibidem*, dosar 415, f. 33.

⁴ *Ibidem*, dosar 1001, f. 26.

⁵ *Ibidem*, dosar 415, f. 33 și dosar 1001, f. 26.

⁶ *Ibidem*, dosar 415, f. 33.

DORIN DOLOGA

aveau câte patru încăperi, iar 68 (2,23 %) de case aveau mai multe încăperi¹. Majoritatea caselor aveau câte două și trei încăperi. Condițiile de locuit s-au îmbunătățit în mod evident.

În ceea ce privește hrana, în anul 1926 în cele cinci comune s-au cultivat 2.265 iugăre (1.313 hectare) de teren cu porumb și 1.173 iugăre (680,34 hectare) cu grâu. Hrana era completată de legume care se cultivau pe o suprafață de 19 iugăre (11,02 hectare) de grădini. Existau de asemenea 226 iugăre (131,08 hectare) de livezi de pruni. Pentru hrana locuitorilor în primele trei luni ale anului 1926 s-au tăiat în măcelării 51 de vite mari și 98 de vite mici². În anul 1935 s-au cultivat 1.800 iugăre (1.044 hectare) cu porumb, 200 iugăre (116 hectare) cu grâu. Legumele erau cultivate pe 50 de iugăre (29 hectare) de grădini. Existau de asemenea 100 de iugăre (58 hectare) de livezi de pruni. Pentru hrana locuitorilor în anul 1935 s-au tăiat în măcelării 250 de vite mari și 1.200 de vite mici³. Se observă o scădere a suprafețelor cultivate cu porumb și grâu. Condițiile de sol, relief și climă din comunele Sângeorz-Băi, Feldru, Nepos, Ilva Mică, Leșu, nu erau favorabile pentru cultivarea grâului și porumbului. Producția obținută pe terenurile arabile era prea mică, iar eforturile depuse pentru cultivarea cerealelor erau prea mari. În aceste condiții locuitorii din cele cinci comune s-au orientat spre producția animală. În anul 1926 în cele cinci comune existau 1.012 cai, 1.860 de boi, 2.494 de vaci, 8 bivoli, 21.055 de oi, 2.551 capre și 909 porci⁴. În anul 1935 existau 1.500 de cai, 1.230 de boi, 2.500 vaci, 25 bivoli, 23.000 de oi, 3.500 capre, 1.500 de porci și 20 de alte animale⁵. În ceea ce privește animalele de muncă, se observă o creștere a numărului cailor și o scădere a numărului boilor. Boii sunt animale mai puternice decât caii, dar necesită o cantitate mai mare de furaje. Munca boilor a fost înlocuită de cea a cailor. Numărul vacilor a rămas aproximativ același, în timp ce a crescut numărul porcilor, oilor și al caprelor. O parte din produsele animaliere au fost folosite pentru consumul propriu, iar o altă parte a fost destinată vânzării pe piețele din Sângeorz-Băi, Rodna și Năsăud. Se observă astfel apariția germenilor gândirii capitaliste, a producției destinată pieței. Alimentația s-a diversificat, pe lângă carne, brânză, lapte, locuitorii consumând mai multe legume, lucru dovedit de creșterea de două ori și jumătate a suprafeței grădinilor. O populație mai bine hrănită se îmbolnăvea mai greu.

Îmbrăcămintea țăranilor se confecționa în casă de către femei, care torceau și țeseau. Din blană și lână se confecționau cojoace și pieptare.

În ceea ce privește asistența sanitară, în anul 1926 și în anul 1935 în cele cinci comune de pe Valea Someșului Mare activau un medic de circumscripție și patru moașe⁶. În acest interval de timp s-a îmbunătățit îngrijirea noilor născuți și a mamelor. În primele trei luni ale anului 1926 în cele cinci comune s-au născut 93 de copii. Dintre aceștia un număr de 34 de copii (36,55 %) au beneficiat de asistență medicală pe tot parcursul perioadei de până la naștere și după aceea, iar 2 (2,15 %) au beneficiat de asistență medicală după naștere⁷. În anul 1935 din cei 441 copii născuți au beneficiat de asistență sanitară înainte și după naștere un

¹ *Ibidem*, dosar 1001, f. 26.

² *Ibidem*, dosar 415, f. 33 v.

³ *Ibidem*, dosar 1001, f. 26 v.

⁴ *Ibidem*, dosar 415, f. 33.

⁵ *Ibidem*, dosar 1001, f. 26.

⁶ *Ibidem*, dosar 415, f. 37 și dosar 1001, f. 30.

⁷ *Ibidem*, dosar 415, f. 37.

COMUNELE SÂNGEORZ-BĂI, FELDRU, NEPOS, ILVA MICĂ, LEȘU ÎN PERIOADA DE DUPĂ UNIREA DIN ANUL 1918

---

număr de 350 de copii (79,36 %)¹. Procentul de îngrijire a noilor născuți s-a dublat în perioada 1926-1935.

În anul 1926 în cele cinci comune existau 2 cazane pentru fabricarea rachiului, 19 mori, 2 brutării și 18 cojocării². În anul 1935 aici funcționau 16 mori, 1 brutărie, 3 tăbăcării, 15 cojocării, 1 depozit de petrol și motorină, 1 fabrică de cherestea (la Ilva Mică) și 3 joagăre³. Numărul de mori a scăzut pentru că au scăzut suprafețele cultivate cu cereale. La Sângeorz-Băi exista un târg în care se vindea o cantitate importantă de cereale. Este posibil ca un număr de mori să fi fost îmbunătățite, crescându-și performanța. Unele mori cu o piatră au devenit mori cu două pietre. În această situația morile mai puțin performante, cele aflate mai departe de vatra satului și cele la care accesul era mai dificil, au fost desființate. Morile au fost construite pe lângă râuri. Până la Primul Război Mondial în Transilvania existau zone unde nu existau drumuri, circulându-se prin vadul râurilor. O parte din mori erau construite pe lângă pâraie. Debitul de apă varia în funcție de ploile care cădeau sau nu. Treptat oamenii au renunțat la folosirea morilor situate lângă pâraie. Un pârau de munte trebuia să aibă un anumit debit, pentru că respectiva cădere a apei nu era suficientă pentru a produce forța hidraulică necesară punerii în funcțiune a unei mori. Înainte de Primul Război Mondial existau în cadrul comunelor grupuri de case. Unul dintre locuitorii acestor case a improvizat la un moment dat o moară pe lângă un pârau din apropiere. Aceasta se putea folosi primăvara și toamna, când ploile erau abundente. Cu timpul aceste grupuri de sate s-au desființat, iar populația a afluat spre vatra satelor. La nivelul actual studiul permite formularea doar a unor concluzii generale. În măsura cercetării și a obținerii unor noi informații, acesta poate fi personalizat la nivelul fiecărei comune.

S-a refăcut fabrica de cherestea de la Ilva Mică și s-au înființat 3 fierăstraie acționate cu ajutorul forței apei. Acestea efectuau prelucrarea primară a lemnului, producând bușteni, scânduri, cherestea.

În anul 1926 în cele cinci comune existau 20 de cârciumi, 2 hoteluri, 1 restaurant, 1 cofetărie, 12 măcelării⁴. În anul 1935 aici funcționau 17 cârciumi, 3 hoteluri, 3 restaurante, 1 cofetărie, 14 măcelării, 35 de băcării⁵. Pe fondul crizei economice generale din 1929-1933 a scăzut numărul cârciumilor. Cantitatea de alcool consumată în cele cinci comune s-a redus, dar a rămas în general destul de mare. În primele trei luni ale anului 1926 s-au consumat 1.490 kg de vin, 3.480 kg de bere, 42 kg de lichior, 8.200 kg de rachiu⁶. În anul 1935 s-au consumat 3.000 kg de vin, 500 kg de bere, 15.000 kg de țuică și 50 kg de lichior⁷. Datorită creșterii numărului de animale a crescut și numărul măcelăriilor.

În ceea ce privește ocupațiile locuitorilor celor cinci comune, în anul 1926 un număr de 2.515 locuitori erau agricultori, 33 erau zidari, 83 erau lemnari, 22 erau rotari, 15 erau cizmari, 28 erau fierari și potcovari, 2 erau tinichigii, 4 erau croitori, 48 erau comercianți, iar

---

¹ *Ibidem*, dosar 1001, f. 30.

² *Ibidem*, dosar 415, f. 33 v.

³ *Ibidem*, dosar 1001, f. 26 v.

⁴ *Ibidem*, dosar 415, f. 33 v.

⁵ *Ibidem*, dosar 1001, f. 26 v.

⁶ *Ibidem*, dosar 415, f. 33 v.

⁷ *Ibidem*, dosar 1001, f. 26 v.

DORIN DOLOGA

50 erau funcționari¹. În anul 1935 aici existau 7.000 de agricultori², 10 zidari, 38 lemnari, 10 rotari, 14 cizmari, 17 fierari, 10 potcovari, 4 croitori, 60 comercianți și 115 funcționari³. Datorită lipsei crescânde de bani manifestată pe fondul crizei economice generale din 1929-1933 a scăzut numărul locuințelor noi și al celor reparate. Datorită acestui lucru forța de muncă mai calificată nu a mai fost atât de solicitată, astfel că a scăzut numărul zidarilor și lemnarilor. Aceasta nu exclude însă posibilitatea ca un număr de meseriași să fi migrat spre zona minieră Rodna, spre Bistrița, Năsăud, sau mai departe. Unii dintre meseriași este posibil să se fi întors la agricultură, în lipsa cererii de forță de muncă mai calificată. Datorită măsurilor luate de către guvernul român a crescut numărul funcționarilor.

Referitor la situația învățământului, în anul 1926 în cele cinci comune erau înscriși la școală un număr de 1.308 elevi. Dintre aceștia frecventau regulat școala un număr de 978 elevi⁴. În anul 1935 erau înscriși la școli un număr de 1.928 elevi, dintre care frecventau în mod regulat școala un număr de 900 elevi⁵. A crescut numărul elevilor înscriși la școală, dar frecvența a rămas aceeași. În anul 1925 s-a înființat Școala de meserii din Sângeorz-Băi. Aceasta avea secții de tâmplărie, lăcătușărie și construcții. Pe fondul crizei economice din perioada 1929-1933 aceasta și-a încetat însă activitatea în anul 1931⁶.

În perioada 1926-1935 s-a înregistrat o creștere a standardului general de viață a locuitorilor comunelor Sângeorz-Băi, Feldru, Nepos, Ilva Mică, Leșu, o îmbunătățire sensibilă a condițiilor de locuit. Faptul că s-au născut mai mulți decât au încetat din viață vine să confirme un standard de viață mai ridicat. Oricât de greu le-a fost locuitorilor români din cele cinci comune, era mai bine decât înainte de anul 1918, când fuseseră siliți să se descurce așa cum puteau. Unirea din anul 1918 nu și-a făcut simțită pe deplin efectele nici astăzi. Timpul a fost destul de scurt și a fost marcat de încercări, cum a fost cel de-Al Doilea Război Mondial și perioada comunistă. Românii merită și trebuie însă să ducă o viață mai bună.

---

¹ *Ibidem*, dosar 415, f. 33.

² Au fost socotite probabil și soțiile, pe lângă capii familiilor.

³ ANBN, Fond *Serviciul Sanitar al Județului Năsăud*, dosar 1001, f. 33.

⁴ *Ibidem*, dosar 415, f. 34.

⁵ *Ibidem*, dosar 1001, f. 27.

⁶ Alexandru Nistor, Ioan Mureșan, Ion Rusu Sărățeanu, Ioan Viraj, *Îndrumător în Arhivele Statului. Județul Bistrița-Năsăud*, București, 1988, pp. 327, 328, 332.

EVENIMENT

 Primăria și Consiliul Local Sângeorz-Băi
 Centrul Cultural „Justin Sohorca”

ITINERARIU

Manifestare cultural-artistică dedicată Zilei Naționale a României
 1 decembrie 2019, ora 17:00
 Centrul Cultural „Justin Sohorca”
 Intrarea este liberă

În program:
 Acordare titluri de cetățean de onoare
 Lansare de carte - "Justin Sohorca-RESTITUIRI", Editura MEGA,
 autori: Alexandru Dărăban și Florin Hodoroga, prezentare prof. Icu Crăciun

Taraful Tradițional "PĂUNIȚA"
primaș - Dănuț Gabor Poleac
contralău - Petru Adam
gordunaș - Petrică Adam

Concert extraordinar al formației
 IMPACT XXI

Daniela Păcurar - soprană
 Vera Negreanu - pian
 Mircea Neamțu - trombon
 Ionică Dărăban - percuție

Coordonator artistic: Ionică Pop

În program:
 Pagini din muzica cultă românească și universală

În cadrul concertului se va face și o succintă prezentare a cărții:
 Nomadic Songs by Cornel Țăranu / Sound Resonances Through Mirror Shard,
 Editura Lambert, autor Ionică Pop

Invitați speciali:
 Poetul Ion Mureșan
 Compozitorul și poetul Constantin Ripă
 Scriitorul Marin Mălaicu Hondrari

Prezintă: Traian Șorecău

Asociația Ginta Latină „Ecolatinie” din Nisporeni, Republica Moldova

MANIFESTARE DEDICATĂ ZILEI NAȚIONALE A ROMÂNIEI

FLORIN HODOROGA

Primăria și Consiliul Local al orașului Sângeorz-Băi, Centrul Cultural „Justin Sohorca” au organizat în data de 1 Decembrie 1918 o manifestare dedicată Zilei naționale a României după următorul program:

- a) Acordarea titlului de Cetățean de Onoare al localității:
  - Conf. univ. dr. Ionică Pop – Academia de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca;
  - Teolog drd. Alexandru Dărăban.
- b) Lansare de carte: *Iustin Sohorca – Restituiri*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2019, Alexandru Dărăban, Florin Hodoroga (editori). Prezentarea a fost făcută de profesorul și scriitorul Icu Crăciun.
- c) Microrecital al Tarafului Tradițional „Păunița” compus din:
  - Dănuț Gabor Poleac – primaș;
  - Petru Adam – contralău;
  - Petrică Adam – gordunaș.
- d) Asociația Ginta Latină „Ecolatinie” din Nisiporeni – Republica Moldova.
- e) Concert extraordinar al grupului cameral IMPACT XXI – coordonator conf. univ. dr. Ionică Pop, compus din:
  - Daniela Păcurar, soprană;
  - Vera Negreanu, pian,
  - Mircea Neamțu, trombon,
  - Ionică Dărăban, percuție.

Invitații speciali ai acestui eveniment au fost universitarul, compozitorul și poetul Constantin Râpă, precum și scriitorul Marin Mălaicu Hondrari, fiu al Sângeorzului, Cetățean de Onoare al localității.

Prezentarea evenimentului a fost asigurată de d-l Traian Șorecău.

a) ACORDAREA TITLULUI DE CETĂȚEAN DE ONOARE

Conf. univ. dr. Ionică Pop

Născut la Sângeorz-Băi în anul 1967, 20 august.

Studiază oboiul și pianul la Liceul de Muzică din Cluj - Napoca (1977-1985), iar apoi Compoziția la Conservatorul de Muzică „Gheorghe Dima” din aceeași localitate (1986-1991) la clasa profesorului Cornel Țăranu, cel care îi va îndruma și lucrarea de doctorat cu titlul „Tendințe și structuri în muzica actuală”. Obține titlul de doctor în muzică în iunie 2004.

În 2006 absolvă secția de Regie teatru muzical a Academiei de muzică „Gheorghe Dima” din Cluj la clasa conf. univ. dr. Anca Mihuț iar în 2010 modulul de orgă, la clasa profesorului Erick Turk. Susține concerte de pian și orgă atât în țară cât și în străinătate.

În prezent este conferențiar universitar la catedra de Muzicologie a Academiei de muzică „Gheorghe Dima” la disciplina Teorie – Solfegiu – Dictat, disciplină care ajută studenții la însușirea de cunoștințe de bază pentru scris cititul muzical.

În acest sens, Teoria ne introduce, pe de o parte în lumea acusticii muzicale, referitoare la calitățile fizice ale sunetului care vor genera proprietăți artistice specific muzicale (intervalul, acordul, melodia, polifonia, armonia, textura, nuanța, ritmul, orchestrația, dinamica, expresivitatea, etc.), precum și în specificitatea sistemelor tonale și ritmice ale perioadelor istorice, pornind de la sisteme oligocordice utilizate în comuna primitivă, până în contemporaneitate. Nu este exclusă nici notația, începând cu istoricul ei, trecând apoi prin diferitele epoci istorice, până la luxurianța notației moderne. Solfegiu asigură deprinderile cititului muzicii, atât privind parametrul melodic precum și cel ritmic, iar dictatul muzical, oferă recunoașterea intervalelor, acordurilor, exersarea memoriei muzicale atât la o singură voce (dictat melodic) precum și la mai multe voci (dictat armonic și polifonic).

Împreună cu folcloriștii Ioan Haplea și Ioan Bocșa a participat la culegeri de folclor - în special colinde, în județele Alba și Hunedoara și a fost implicat atât în valorificarea materialului adunat în publicații cât și în realizarea de înregistrări pe C.D., înregistrări la care participă și ca interpret.

A avut concerte de autor la Academia de Muzică din Cluj, Radio Cluj, Colegiul Universitar din Piatra-Neamț, Muzeul „George Enescu” din București, Muzeul de artă comparată din Sângeorz-Băi. Lucrările sale au fost interpretate în festivaluri de prestigiu cum ar fi *Toamna Muzicală Clujeană*, *Cluj Modern*, *Festivalul internațional George Enescu*.

Este invitat în cadrul emisiunilor de radio și televiziune, la Radio și Televiziunea Cluj, Radio București și Radio Renașterea.

Convergența dintre compoziție și regie duce la o reușită investigare a teatrului instrumental, precum și la o cultivare originală a liedului, unde folosește frecvent, alături de poeți consacrați și propriile versuri.

Semnalăm în 2008 apariția volumului propriu de versuri și muzică pe acestea „Dar”, cu grafica artistului plastic clujean, Emil Dobriban.

A obținut distincții și premii la concursuri de compoziție naționale și internaționale.

Este membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România și membru al fundației Mozart.

Creația sa cuprinde lucrări pentru orchestră, concertante, operă, muzică de scenă, muzică de cameră, piese corale.

Lucrările lui au fost interpretate în Italia, Germania, Olanda, Danemarca, Franța.

Din 2008 este liderul, dirijorul și coordonatorul formației *Impact XXI*, alături de soprana Daniela Păcurar, pianista Vera Negreanu, trombonistul Mircea Neamț și percuționistul Ionică Dărăban.

Laudatio – Compozitorul Ionică Pop

Oare cum poți cunoaște pe cineva pe lumea asta? După cum muzica se ridică în sufletul lui.

Ionică Pop, prin muzică, își spiritualizează viața.

Când scrie muzică, cumulează ce a fost înaintea lui.

Compozițiile lui sunt sfioase, rezervate, neverosimile.

El tâlcuiește realitatea, are imaginație, inteligență, sensibilitate.

Pentru Ionică Pop muzica înseamnă întâlnire, împăcare, bucurie.

Prin muzică, Ionică Pop este icoana lui.

Cu considerație,
Dr. Grigore Leșe

GÂNDURI DUPĂ EVENIMENT

Sub auspiciile zilei de 1 Decembrie, mi s-a făcut înalta cinste de a mi se acorda înaltul titlu de *Cetățean de Onoare* al orașului Sângeorz-Băi.

Alături de mine, a primit această distincție și reputatul istoric Alexandru Dărăban, un bun prieten al meu și foarte valoros și meticulos om de cultură și inventariator al locurilor bistrițene.

Cu această ocazie, alături de taraful casei de cultură locale, un excelent trio transilvan format din primașul Dănuț Gabor poleac, contră Petru Adam și gordună Petrică Adam a avut loc și concertul extraordinar al formației *Impact XXI*, format din soprana Daniele Păcurar, pianista Vera Negreanu, trombonistul Mircea Neamțu și percuționistul Ionică Dărăban pe care, cu mare onoare, îl coordonez și dirijez.

În programul formației *Impact XXI* au fost lucrări de J. S. Bach, Tiberiu Brediceanu, Nicolae Bretan, Constantin Râpă și piesa *Itinerarii*, pentru ansamblu (pe care am scris-o special pentru acest eveniment), care îmbină o idee muzicală de bocet, însoțită de frânturi din melodia *Horei Unirii* și care se întregește în final cu colinda *La tăta casa-i lumină*, unde a cântat și publicul.

Publicul a fost minunat, dovedindu-și încă o dată nivelul înalt de cultură și precum de obicei o mare căldură sufletească.

Invitați de onoare au fost, scriitorul Marin Mălaicu Hondrari, și reputatul compozitor, muzicolog și poet Constantin Râpă.

M-am simțit excelent alături de sângeorzenii mei, pentru care manifest întreaga mea afecțiune.

Mulțumesc cu reverență directorului Centrului Cultural „Justin Sohorca” Florin Hodoroga și staffului său precum și mărinimiei și susținerii pe care am avut-o în permanență din partea excelentului primar Traian Ogâgău care a fost cu sufletul mereu alături de mine pentru organizarea și realizarea acestui superb eveniment.

Îl felicit pe primar pentru efortul considerabil pe care îl face pentru binele colectivității sângeorzene.

Cu puterile mele modeste îl voi susține din punct de vedere artistic, muzical și cultural.

Strădaniile sale sunt lăudabile. Îl asigur de gratitudinea mea.

Aștept cu nerăbdare următorul eveniment artistic sângeorzan la care să particip.

Compozitor, regizor, muzicolog, conferențiar universitar doctor,

Ioan (Ionică) Pop

Teolog drd. Alexandru Dărăban

Date și locul nașterii: 17.10.1960, Sângeorz-Băi, județul Bistrița-Năsăud.

Domiciliul: Jucu, jud. Cluj.

- Licențiat în 2007 al Facultății de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „1 Decembrie 1918” din Alba-Iulia;

- Master în 2010 Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca.

- Doctorand al Institutului de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române din Cluj-Napoca.

Eseuri, articole, studii: *Actualitatea de Bistrița, Monitorul de Cluj, Străjerul Ortodox* (Pașcani), *Iisus Biruitorul* (Sibiu), *Cuibul visurilor* (Maieru, jud. Bistrița-Năsăud), *Tabor* (Cluj-Napoca), *Renașterea* (Cluj-Napoca), *Arhiva Someșană* (Năsăud), *Revista ilustrată* (Bistrița), *Astra Salvensis* (Salva, jud. Bistrița-Năsăud).

Lucrări editate:

- *Ieromonahul Ioan Ioachim Bâznog*, Editura Charmides, Bistrița, 2010;

- *Plânsul dorului* (poezii), Editura Sfântul Nicolae, Brăila, 2013;

- *Ieromonahii Antonie și Ioachim Bâznog din Sângeorz-Băi*, Editura Sfântul Nicolae, Brăila, 2013;

- *Mântuirea politrucilor* (eseuri), Editura Sfântul Nicolae, Brăila, 2014;

- *Solomon Haliță – om al epocii sale*, cu o prefață de dr. Mirela Popa-Andrei, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2015;

- *Pagini de ortodoxie sângeorzană*, Editura Mega, Cluj-Napoca, Cluj-Napoca, 2018;

Colaborator la:

Dr. Laurențiu Oanea, *Unirea de la Alba-Iulia din 1 Decembrie 1918*, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2018, ediție îngrijită de dr. Felicia Aneta Oarcea.

Editor:

Iustin Sohorca – *Restituiri*, Editura Mega, Cluj-Napoca, Cluj-Napoca, 2019, alături de prof. Florin Hodoroga.

Fondator (alături de prof. Florin Hodoroga) al revistei *Pisani Sângeorzene* din Sângeorz-Băi, începând din anul 2012 și până în prezent, cu apariție lunară. În această revistă am publicat peste 80 de articole și studii privind istoria, spiritualitatea și tradiția locală.

Locul de muncă: Regionala CFR Cluj.

Laudatio drd. Alexandru Dărăban

Pr. dr. Maxim Morariu

Universitatea "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca, România
Universitatea Pontificală Angelicum din Roma

Distinși cetățeni de onoare ai Sângeorzului, onorate oficialități, distins auditoriu,

Este o onoare, o bucurie și un fapt ce îmi pricinuieste mari emoții, acela de a vă vorbi astăzi despre domnul Alexandru Dărăban, care este chemat astăzi să beneficieze de o frumoasă și, firească, în opinia mea, recunoaștere a meritelor în deștelenirea istoriei localității dumneavoastră. Motive obiective mă determină să nu pot lua parte personal la acest moment solemn și îmi cer iertare pentru aceasta. Sunt însă cu sufletul alături de dumneavoastră și vă felicit pentru o astfel de inițiativă.

De ce e dificil a vorbi despre Alexandru Dărăban? Pentru că este un om aparte, un personaj complex în peisajul cultural și cel confesional al județului nostru. Fiu al Sângeorzului, locuiește la Jucu, în județul Cluj de mai mulți ani, fapt ce nu l-a făcut însă să se dezrădăcineze. A rămas cu sufletul și condeii tot sângeorzan, poate prea sângeorzan uneori. Angajat al Căilor Ferate Române, nu și-a neglijat nici vocația poetică, nici pe cea de teolog sau de istoric. Activitatea sa jurnalistică și culturală este astfel ușor de identificat în paginile unor periodice precum: *Actualitatea de Bistrița*, *Monitorul de Cluj*, *Străjerul Ortodox* (Pașcani), *Iisus Biruitorul* (Sibiu), *Cuibul visurilor* (Maieru, jud. Bistrița-Năsăud), *Tabor* (Cluj-Napoca), *Renașterea* (Cluj-Napoca), *Arhiva Someșană* (Năsăud), *Revista ilustrată* (Bistrița), *Răsunetul* (Bistrița) sau *Astra Salvensis* (Salva, jud. Bistrița-Năsăud). Ea este dublată de cele 5 volume, dintre care unul de poeme, unul de eseuri și 3 de istorie. Dacă în *Plânsul dorului*, antologia de poeme apărută la Brăila în anul 2013 se devoalează sufletul sensibil al unui autor a cărui existență este marcată de puternice emoții mistice, în *Mântuirea Politrucilor*, publicată tot acolo însă în 2014, calitățile lui de polemist sunt scoase în evidență de eseurile cu accente ușor ironice, într-o antologie ce abundă de metafore și alegorii și are, aș îndrăzni să zic, valențe pedagogice.

Ca istoric însă, Alexandru Dărăban este omul ce scoate din negura uitării chipurile unor oameni care au însemnat ceva pentru meleagurile sale natale. E o bucurie să descoperi chipurile ieromonahilor Antonie și Ioachim Bâznog (cel din urmă, după informațiile pe care le avem până acum, fiind singurul preot năsăudean care a participat la Primul Război Mondial pe front), sau să îl cunoști pe Solomon

---

Pr. dr. Maxim Morariu

Haliță pe baza documentelor și a pauperei istoriografii existente. În același timp însă, o lucrare de sinteză ce s-a remarcat deja în peisajul cultural contemporan o reprezintă volumul *Pagini de ortodoxie sângeorzană*, (Editura Mega, Cluj-Napoca, Cluj-Napoca, 2018). Așa cum am subliniat și cu alte ocazii, deși nu își arogă pretenții de sursolog, cel pe care îl avem în vedere este un om al arhivei. În prezentarea unui adevăr istoric, creionarea unui medalion sau portretizarea unei personalități, se folosește mereu de documentul inedit, pe care-l coroborează cu sursele edite (sau uneori îl folosește pentru a corecta erorile istoriografice existente). Acest lucru se poate vedea atât în mai-sus pomenitele volume de eseuri, cât și în frumosul volum editat de dr. Felicia Aneta Oarcea de la Arad, dedicat în anul centenarului, lui Laurențiu Oamea, sau în antologia restitativă dedicată lui Iustin Sohorca în colaborare cu prof. Florin Hodoroga. De-altminteri, calitatea de editor de documente vine ca un *outcome* firesc a activității scriitoricești și de documentare bogate, pe care a desfășurat-o.

În plus, Alexandru Dărăban este și animator cultural. Susține activitățile și inițiativele locale, participă la dezbateri televizate sau radiofonice, atunci când e cazul, sau scrie text jurnalistic de calitate. Între înfăptuirile lui pe acest tărâm, cea mai importantă este însă publicația *Pisaniii Sângeorzene*. Apreciată de unii, criticată de alții, revista fondată în anul 2012, aduce deja, lună de lună, de mai mulți ani, în atenția cititorilor documente din istoria locală, texte, eseuri sau recenzii, oferindu-le din nou circuitului cercetării în cazul în care au fost uitate, sau ștergând colbul uitării ce se așternuse asupra lor. Caracterul eclectic al periodicului îi permite să nu se concentreze însă doar asupra trecutului, ci și asupra prezentului, fapt ce explică prezența unor medalioane sau interviuri valoroase, în care istoria recentă a urbei natale este tezurizată cu grijă.

Desigur, pentru a realiza o operă atât de complexă, e nevoie și de pregătire. Iar Alexandru Dărăban e un om pregătit. Dincolo de calitatea de autodidact și de eforturile de documentare susținute, ce au presupus atât lectura volumelor importante dedicate domeniilor pe care le aprofundează, cât și zilele petrecute în arhivă, cel avut în vedere este și un om care a avut un parcurs academic frumos. Absolvent al școlilor sângeorzene, domnia sa a devenit de asemenea, în anul 2007, licențiat al Facultății de Teologie din cadrul Universității "1 Decembrie" din Alba-Iulia, iar în anul 2010, a finalizat studiile de masterat în teologie, de această dată în cadrul universității clujene. Începând cu acest an, este de asemenea și doctorandul Institutului de Istorie "George Barițiu" al Academiei Române, din Cluj-Napoca, având în pregătire o teză de doctorat dedicată spiritualității și moștenirii culturale a acestor meleaguri.

Valoarea operei sale este dată de asemenea și de prezența cu referințe și citări în dicționarele și volumele ce aprofundează tematici convergente celor aduse în atenție de domnia sa, dar și în antologii precum *Anuarul istoriografic al României* și în

Laudatio drd. Alexandru Dărăban

---

prezența în rândul colectivelor de redacție al unor periodice valoroase de profil. În plus, distincțiile și premiile oferite până acum de instituții precum Liceul "Solomon Haliță" din localitate, vin să ofere mărturie cu privire la importanța muncii sale pentru comunitate.

Dincolo de toate acestea însă, Alexandru Dărăban este un om deosebit. Lipsit de aroganța ce adesea definește cercetătorul ce se află în posesia "pietrei filosofale" a adevărului documentar, este un om mereu dispus să ajute, deschis spre nou și conversație, o prezență plăcută și binecuvântată, deopotrivă în rândurile angajaților Căilor Ferate Române, cât și între cercetătorii Bibliotecii Centrale Universitare "Lucian Blaga" din Cluj-Napoca, sau în rândurile celor ce frecventează Serviciile Județene ale unor arhive precum cele de la Bistrița sau Cluj. E un om cu o viață morală ireproșabilă, desprins parcă din galeria vechilor sângeorzeni pentru care galanteria, eleganța și bunul simț erau virtuți de căpetenie. Un creștin adevărat, conștient de faptul că drumul vieții noastre nu e altceva decât un traseu înspre perfecțiune, un popas într-o călătorie cu o destinație perenă.

Pentru toate acestea, dar și pentru multe altele asemenea lor, se cuvine felicitat, apreciat, susținut și încurajat. Într-o lume aflată în criză de valori, în care modelul sănătos al omului simplu, fără fașoane, care-și trăiește viața aducând lumină în jur și contribuind la binele social prin intermediul faptelor sale, e important să aducem atenție chipuri precum cel al dânsului. Vor găsi alții, de bună seamă, mijloacele să-l facă să nu se mândrească din pricina unei atât de mari "puzderii de laude".

Mai mult, într-o societate care a cultivat o proastă meteahnă, aceea a cinstirii postume a valorilor, când respectul și prețuirea sunt mai degrabă o modalitate de punere în valoare a "lăudătorilor", apreciez în chip deosebit decizia municipalității sângeorzene de a-i oferi, dumnealui și domnului profesor Ionică Pop, o personalitate de seamă a muzicologiei românești, titlul de cetățean de onoare. Fie ca această recunoaștere să vină ca un imbold spre a continua cele începute și a trudi și mai mult, cu mai mult sârg și mai multă râvnă, spre a aduce la lumină chipurile valorilor ilustre ale Sângeorzului și Țării Năsăudului, pentru că *la noblesse oblige! Vivoat, crescat, floreat!*

CUVÂNT DE MULȚUMIRE

Sângeorzul este orașul copilăriei și adolescenței mele, urbea care m-a modelat, șlefuit, călit și pregătit pentru luptele vieții. A făcut toate astea prin dascăli extraordinari, începând cu grădinița, gimnaziul, liceul, apoi prin marile prietenii legate în acei ani și în care se ancorează și acum viața mea. În Sângeorz mi-am întemeiat familia și, aici, copiii mei au trăit „cei șapte ani de-acasă”.

Sufletește, nu m-am rupt de Sângeorz. Crezul meu este acela că suntem datori lumii din care ne tragem și satelor din care provenim. Tot timpul am crezut și cred că trebuie făcut și mai putem face ceva pentru vetrele din care ne avem rădăcina. Nu instituțiile de astăzi, ci trecutul nostru ne dă identitate. Sunt convins că fiecare trebuie să mai încerce un gest pentru localitatea natală.

Să facem cu toții ceva pentru satele din care ne tragem.

E păcat de Dumnezeu să ne pierdem trecutul.

Mulțumesc pentru onoarea de a mă declara Cetățean de Onoare, alături de muzicologul, universitarul, omul de cultură Ionică Pop, și el, fiu al Sângeorzului. Consider că acest titlu îl merită, deopotrivă, înaintașii mei și toți actualii locuitori ai Sângeorzului.

Mulțumesc, Sângeorz-Băi!

LANSARE DE CARTE: *IUSTIN SOHORCA –
RESTITUIRI*, EDITURA MEGA, CLUJ-NAPOCA, 2019,
ALEXANDRU DĂRĂBAN, FLORIN HODOROGA (EDITORI)

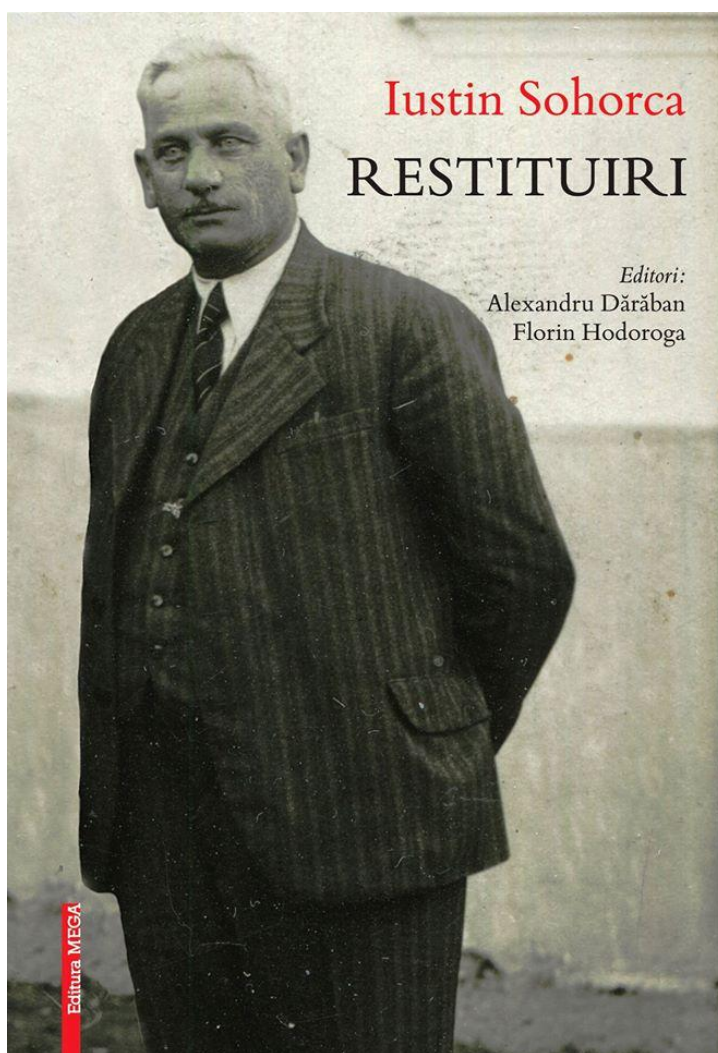

Iustin Sohorca: un dascăl pentru eternitate

Icu Crăciun

Domnul Alexandru Dărăban este absolvent al Facultății de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia, cu un masterat la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, actualmente, fiind doctorand al Institutului de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române din Cluj-Napoca, precum și autorul cărților: „Ieromonahul Ioan Ioachim Bâznog” (monografie, Editura Charmides, 2010), „Plânsul dorului” (versuri, Editura Sfântul Ierarh Nicolae, Brăila, 2013), „Ieromonahii Antonie și Ioachim Bâznog din Sângeorz-Băi” (Editura Sfântul Nicolae, Brăila, 2013), „Mântuirea politrucilor” (eseuri, Editura Sf. Nicolae, Brăila, 2014), „Solomon Haliță - om al epocii sale” (monografie, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2015, cu o prefață de dr. Mirela Popa-Andrei) și „Pagini de ortodoxie sângeorzană” (Editura Mega, Cluj-Napoca, 2018). A colaborat la lucrarea „Dr. Laurențiu Oanea. Unirea de la Alba-Iulia din 1

Icu Crăciun

Decembrie 1918” (Editura Gutenberg Univers, Arad, 2018, ediție îngrijită de dr. Felicia Aneta Oarcea). Alături de dl. profesor Florin Hodoroga, directorul Centrului Cultural „Iustin Sohorca”, este fondatorul revistei „Pisanii sângeorzene” (cu apariție lunară, începând din anul 2012), una din revistele de mare ținută din România, unde Alexandru Dărăban a publicat peste 80 de articole și studii privind istoria, spiritualitatea și tradiția locală, făcând să păstreze cât mai mult amintirea unor bărbați de ispravă din această localitate: Artemiu Publiu Alexi, Maxim Pop, Solomon Haliță, Octavian Alexi ș. a. A colaborat cu diverse articole la: *Actualitatea de Bistrița*, *Monitorul de Cluj*, *Isus Biruitorul* (Sibiu), *Străjerul ortodox* (Bacău), *Tabor* (Cluj-Napoca), *Arhiva Someșană* (Năsăud), *Revista ilustrată* (Bistrița), *Astra Salvoensis* (Salva, jud. Bistrița-Năsăud), *Cuibul visurilor* (Maieru) și are rubrică permanentă în revista *Renașterea* din Cluj-Napoca; de asemenea, a participat și participă la emisiuni pe teme religioase și literare organizate de Radio Cluj și Radio *Renașterea*.

În anul de grație 2019, împreună cu prietenul său, profesorul Florin Hodoroga, a editat o nouă carte intitulată „Restituiri” (354 de pagini), care cuprinde cea mai mare parte din scrierile învățătorului sângeorzan Iustin Sohorca. De la început vreau să precizez faptul că aceste studii ale lui Iustin Sohorca demonstrează și îndreptățesc ca instituția Centrului Cultural din Sângeorz-Băi să-i poarte cu onoare numele.

Conform articolului „Numele lui Iustin Sohorca amenințat de uitare”, publicat de regretatul Teodor Tanco în „*Virtus Romana Rediviva*” (vol. VI, Memoria viitorului, Bistrița, 1987, pp. 355-366) și republicat de editori în această carte (pp. 14-18), Iustin Sohorca s-a născut în 23 ianuarie 1881 în Sângeorz-Băi, ca fiu al lui Silviu Sohorca și al Irinei, născută Budurlean. Primele două clase le-a urmat la școala confesională, avându-l ca învățător pe Ștefan Utalea, iar următoarele două la fosta școală trivială românească, care se numea „școală poporală fundațională”, din localitatea natală, cu dascălii Mihaiu Domide, care era și director, și Ieremia Șorobetea, catihet fiindu-i tatăl său, Silviu Sohorca. După aceea, și-a continuat studiile la Gimnaziul superior românesc din Năsăud. Începând cu anul 1895 a urmat Preparandia română greco-catolică din Gherla cu durata de trei ani. Activitatea de învățător și-a început-o în anul școlar 1899/1900 la școala greco-catolică din Sângeorz timp de 33 de ani, iar în perioada 1925-1932 i-a fost și director. În anul 1904 s-a căsătorit cu Cătălina Jojă, localnică, dar n-au avut copii, în schimb, și-a ajutat nepoții atât cât a putut. Stagiul militar l-a făcut între anii 1902 și 1903 la Regimentul 63 infanterie din Bistrița, iar din 1 august 1914 a fost mobilizat în armata austro-ungară și purtat pe diferite fronturi până la sfârșitul Primului Război Mondial. În anul 1919 a fost înrolat în armata română, contribuind la alungarea guvernului bolșevic, proaspăt instaurat la Budapesta. S-a stins din viață în 19 februarie 1966.

Cartea despre care facem vorbire se deschide cu două articole semnate de vrednicul și energicul Iustin Sohorca, unul intitulat „Crucea și cartea”, publicat în

Iustin Sohorca: un dascăl pentru eternitate

1905¹, iar celălalt, „De ce nu înaintăm?”, publicat în același an², care îi scot în evidență sentimentele de mare patriot român. Din primul articol îmi permit să citez aceste îndemnuri valabile și astăzi: „să stăm cu sufletul treaz, să privim în trecut și să ne luăm merinde pentru viitor”, „să nu pătăm memoria și vrednicia strămoșilor noștri prin nelucrare” și „Nu uita, dragă române, că toate cele zise aici, le putem vedea, câștiga și întrebuința numai cu ajutorul bisericii și școlii. Crucea și cartea sunt armele noastre!” Din cel de-al doilea, reproducem doar finalul: „Instituțiile: școlile, bisericile și reuniunile de tot soiul trebuie susținute și îmbrățișate cu dragă inimă, căci în ele și din ele izvorăște lumina, știința, binele, înaintarea și fericirea noastră. Întreprinzătorii și meseriașii noștri trebuie sprijiniți și învățați în toate, căci stând bine comuna, stă bine poporul, stând bine poporul, stă bine țara. Poporul din o țară ce stă bine, e văzut și respectat de lumea întreagă. E demn de viață!” La acea dată, Iustin Sohorca avea 26 de ani!

Partea a doua cuprinde întâia încercare de monografie a localității natale și se intitulează „Povestea comunei Sângeorz-Băi” (publicată pentru prima dată în buletinul *Plaiuri Năsăudene și Bistrițene*, nr. 14/1986) și are o prefață a autorului, care se continuă cu „Începuturile comunei Sângeorz-Băi”, „Comuna Sângeorz-Băi”, „România sub regim democrat popular”, „Comuna Sângeorz-Băi din punct de vedere geografic” (cu 13 subcapitole, de la „Margini”, „Locuitori”, „Ocupația”, „Religia”, „Organizarea”, „Învățământul”, „Relieful” și până la „Apele”, „Șesuri”, „Dealuri”, „Munții”, „Clima” și „Bogățiile”), „Lucrări efectuate și în curs de execuție” și „Fapte și evenimente referitoare la viața spirituală”. Urmează „Monografia școlilor din Sângeorz-Băi” (este vorba de Școala trivială cu istoricul și organizarea, edificiile școlare, învățătorii, elevii și contingentele), apoi Școala Națională, Confesională și de Stat (care cuprinde informații bine documentate despre înființarea, organizarea și edificiile sale, învățătorii, elevii, directorii și catihetii, precum și câteva întâmplări pitorești din vremuri trecute).

Cea mai stufoasă parte este dedicată lucrării „Datini și folclor din Sângeorz-Băi”, care are un „Cuvânt de salut” semnat de Teodor Tanco, datat 12 iunie 1988, „Cuvântul redacției” și o „Introducere” a lui Iustin Sohorca, scrisă la vârsta de 75 de ani, „intelectualul care s-a dedicat cercetării folclorice și etnografice sub impulsul manifestat pentru aceste discipline de câțiva dintre intelectualii ținutului Năsăudului”, autorul trăind în perioada când sociologul Dimitrie Gusti cerceta câteva localități someșene. Menționăm că „doctorul docent George Uza, nepotul și purtătorul de grijă al lucrărilor lui Iustin Sohorca” – cum se arată în acest „Cuvânt” – este cel care a dus la redacție cele „două caiete copertate” cu aceste culegeri de folclor. Ele cuprind datini și obiceiuri din Sângeorz-Băi legate de: naștere („Moașa

---

¹ Editorii l-au reprodus din *Foaia Poporului*, anul XIII, Sibiu, 7/20 august 1905, nr. 32, p. 416.

² *Foaia Poporului*, Sibiu, anul XIII, 1905, nr. 9, pp. 99-100.

Icu Crăciun

---

asistentă”, „Moașa de coșarcă”, „Nănașă”), botez, cununie („Nunta cu pom” și „La mire”), moarte („Preliminarii și generalități”, „Prohodul și îngropăciunea”, „Pomenile”, „Parastasul (pomenirea morților)”, cununia, oieritul (pe anotimpuri, dar și „Întâia zi la arat”), poezii populare („Povestioare”, „De dor”, „Satirice”, „Hazlii”, „Revoluționară”), bocete („Copiii pentru părinți”, „Soții”, „Părinți”, „Feciori și fete”, „Generalități”), descântece („Autodescântecul fetelor”, „Descântecul furuncului”, „Descântec de speriat”, „Descântec de deochi”, „Descântec pentru mana vacilor”, „Descântec pentru mana oilor”), boli și vindecări, legende („Zâne și Mama pădurii”). Un lucru demn de apreciat este faptul că foarte multe din aceste specii folclorice sunt însoțite de transcrieri muzicale, nu prea întâlnite la culegătorii de folclor.

Demn de apreciat este faptul că cei doi editori au introdus și un „Jurnal de front (1914 – 1915)” al lui Iustin Sohorca, publicat pentru prima dată de regretatul George Uza în Buletinul „Plaiuri Năsăudene și Bistrițene”, nr. 14/1986, precum și conferințele și sfaturile practice referitoare la „Însemnătatea reuniunilor cu privire la înaintarea poporului român” (e vorba de „Reuniunile culturale”, „Reuniunile economice” și „Reuniunile comerciale”), „Însemnătatea muzeelor și apelul către săteni pentru a contribui la îmbogățirea Muzeului Național ce se înființează la Năsăud”.

Spre finalul cărții vom găsi câteva articole publicate de Iustin Sohorca în *Foaia Poporului*, „În atenția meseriașilor” (1903), „Din Sângeorzul Român” (1905), „Pomăritul –sfaturi în formă de dialog” (în 9 numere/1904).

Anexele cuprind fotografiile părinților lui Iustin Sohorca, un extras din matricola botezaților parohiei greco-catolice din Sângeorz-Băi, alte poze care îl immortalizează în diferite ipostaze pe acest intelectual vrednic de la catedră, harnic îndrumător cultural, excelent organizator de spectacole, conferențiar al diferitelor asociații sau dirijor al corului bisericesc.

Felicit pe cei doi editori, Alexandru Dărăban și Florin Hodoroga, care au umplut încă un gol din istoria orașului Sângeorz-Băi, prin publicarea acestor „Restituiri” ale unui intelectual de o probitate morală exemplară, un exponent potențial și reper pentru tinerele generații sângeorzene.

Recenzie - Alexandru Dărăban, Florin Hodoroga (ed.), *Iustin Sohorca. Restituiri*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2019.

Pr. dr. Maxim Morariu

Personalitate importantă a culturii sângeorzene și a celei năsăudene, Iustin Sohorca a trecut în ultimele decenii printr-o adevărată undă de uitare. Ici și colo, câte un medalion semnat de cercetători precum Teodor Tanco¹, mai aminteau de activitatea lui și de publicistica bogată și încă nedescoperită, pe care o lăsase moștenire. De aceea, apariția volumului restitativ semnat de către teologul Alexandru Dărăban, deja binecunoscut publicului larg datorită publicațiilor anterioare,² și profesorul Florin Hodoroga, ambii fondatori ai periodicului *Pisania Sângeorzene*, vine ca un act firesc și necesar, ce-și propune readucerea sa în atenție și evidențierea unor contribuții, deopotrivă publicistice și militantiste, ce poartă semnătura lui.

Segmentată în mai multe subunități tematice, lucrarea îl invită pe cititor să se delecteze cu modul în care vedea Sohorca spiritualitatea și să citească texte care, deși au fost scrise cu mult timp în urmă, au o doză consistentă de actualitate. Deloc întâmplător, demersul anastatic este deschis de un eseu intitulat „Crucea și cartea” (pp. 9-10), ce nu doar că vorbește despre complementaritatea dintre spiritualitate și cultură și relevanța ei, ci și despre puternicele atacuri care existau, în timpurile sale, la adresa Bisericii, văzută ca un stâlp al națiunii:

„Cu deosebire, poporul nostru are de purtat mult și greu, căci atacurile dușmanilor sunt îndreptate în contra fundamentului sau stâlpilor celor mai tari ai săi.

Și mai osteniți de luptă, dar cu sufletul treaz, să stăm puțin, să privim în trecut, să ne luăm merinde pentru viitor”. (p. 9).

Întrucât astfel de atacuri există și astăzi, multe dintre ele fiind, din păcate, dacă nu nejustificate, măcar nu într-un tot bine intenționate, considerăm că acest pasaj se constituie într-unul ce relevă dimensiunile de perenitate ale gândirii publicistului.

Desigur, un spațiu aparte este destinat istoriei locale, dar și studiilor ce prezintă orașul Sângeorz-Băi dintr-o perspectivă complexă (pp. 22-299), valorificând aspecte ce țin de istoria, geografia, spiritualitatea, etnografia sau organizarea socială și culturală a localității. Transpuse într-un limbaj actualizat de către cei doi editori și adnotate, însemnările se constituie într-o adevărată monografie, într-o carte de vizită a localității. Folosindu-se de cunoștințele vaste și de o bogată activitate de documentare, Iustin Sohorca oferă informații

---

¹ Teodor Tanco, *Virtus Romana Rediviva*, vol. VI – *Memoria viitorului*, Editura Comitetului de Educație Socialistă al Județului Bistrița-Năsăud, Bistrița, 1987, pp. 355–360.

² Precum: Alexandru Dărăban (ed.), *Solomon Halilă – Om al epocii sale*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2015; Idem, *Ieromonahul Ioachim Bâznog din Sângeorz-Băi: vrednic urmaș al sfinților martiri năsăudeni, luptător pentru renașterea ortodoxiei în prima jumătate a sec. al XX-lea*, Editura Charmides, Bistrița, 2009; Idem, *Ieromonahii Antonie și Ioachim Bâznog din Sângeorz-Băi*, Editura Sfântul Ierarh Nicolae, Brăila, 2013; *Pagini de ortodoxie sângeorzană*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2018.

Pr. dr. Maxim Morariu

---

cu privire la obiceiuri fundamentale legate de viața omului, precum riturile matrimoniale (pp. 164-170), descriindu-le și prezentând chiar și texte muzicale, pe note, ce țin de acestea. Demnă de remarcat este și valorificarea patrimoniului de poezii populare, de o diversitate tematică aparte (pp. 179-221), ce cuprinde creații de factură idilică, satiră, texte revoluționare, bocete de diferite categorii, descântece și imprecății, dar și multe alte lucrări, reliefând complexitatea universului rural și a constructelor ce-l defineau în vremuri nu demult apuse. Aduse din nou în atenție, ele vor servi cu certitudine unor cercetări viitoare din spectrul etnograficului, contribuind la promovarea județului Bistrița-Năsăud și a valorilor sale.

În rândul textelor valoroase cu caracter inedit se numără de asemenea și jurnalul de front pentru anii 1914-1915 (pp. 229-288). Și aici, ca și în alte articole, Sohorca descrie impresiile pe care i le fac anumite locuri, atmosfera generală de front, dar și chestiuni ce țin profilul soldatului și elementele lui definitorii. În plus, un accent aparte cade asupra modului în care ajunge combatantul să perceapă aspecte precum familia sau locurile natale. Iată un astfel de exemplu, datând din dat de 12 decembrie 1914:

„E dimineață. M-am trezit și m-am sculat în o dispoziție spre bine a morbului meu sau visul de pe acasă ce l-am avut astă noapte. Mai mult cred în cauză din urmă, căci în adevăr gândul meu, întreg sufletul meu nu e prin Rusia și nici nu l-am adus în război, ci l-am lăsat acasă la cei doriți și iubiți de mine. Cum sunt și acum în chilia plină cu paie singur ce ne servesc de așternut, friguroasă și în dezordine, cel mai plăcut lucru îmi este să mă gândesc acasă la soție, la familie, la neamuri și la lucrul început și neisprăvit și mi-e ciudă pe timp cum de nu trece mai departe să mă văd scăpat – liberi. Singura mângâiere îmi este că nu sunt numai eu în această soartă, ci sunt 24 generații și, cu deosebire, colegii mei învățători Lang, Barna, Rednic și Mihalca, care ca și mine cu inimile stoarse de dureri purtăm greul războiului cu resemnarea bouului care trage în jug fără a pricepe scopurile bune ori rele ale stăpânului său...” (p. 235).

Alături de acestea, pagini monografice ce țin să teaurizeze mișcarea culturală românească din zona Năsăudului (pp. 289-299) completează eforturile personajului în cauză, alături de inițiative de militantism cultural, precum apelul celui pe care îl avem în vedere cu privire la înființarea unui muzeu la Năsăud (pp. 300-308), sau conferințele cu aplicabilitate practică, dedicate unor chestiuni precum pomăritul (pp. 313-334). Toate acestea sunt apoi însoțite de o bogată anexă (pp. 335-354), ce conține fotografiile și facsimilurile și are nu doar rolul de a oferi mărturie cu privire la veridicitatea celor prezentate, ci și acela de a-l transpune pe cititor în atmosfera vremii.

Rod al unei munci editoriale bogate, volumul intitulat *Iustin Sohorca. Restituiri*, se constituie într-o frumoasă și valoroasă contribuție istoriografică ce își propune nu doar readucerea celui evocat în atenția publicului, ci și valorificarea patrimoniului sângeorzan și al celui al „Țării Năsăudului” sub multiplele lui aspecte, fapt pentru care nu putem decât să semnalăm apariția acestui demers și să îl recomandăm cu căldură publicului cititor, felicitându-i totodată pe autori pentru contribuția adusă la immortalizarea chipului unui mare militant cultural al românimii năsăudene și sângeorzene.

TARAFUL DE MUZICĂ TRADIȚIONALĂ AL CENTRULUI CULTURAL „JUSTIN SOHORCA” DIN SÂNGEORZ-BĂI

FLORIN HODOROGA

Sângeorz-Băi, mai demult *Sângiorgiul Român*, *Sângeorzul Român* este un oraș în județul Bistrița-Năsăud, format din localitățile componente Cormaia, Sângeorz-Băi (reședința) și Valea Borcutului.

Atestat documentar încă din 1241, doar în 1770 apare pe harta Imperiului Austro-Ungar ca o locație unde apele minerale fac minuni.

Printre preocupările sângeorzenilor au făcut și încă mai fac parte cântatul la instrumente tradiționale, precum *cetera* (vioara), *braciul* (vioara II/violă) și *gorduna* (contrabasul). De menționat că erau foarte mulți muzicanți care cântau la diferite ocazii: nunți, botezuri, șezători, clăci, la plecarea tinerilor în armată, la „băgatul oilor pe brânză” și chiar la înmormântări. Pentru că erau muzicanți vestiți, erau angajați („băgați”) să cânte și în localitățile din toată Țara Năsăudului, deplasându-se de multe ori cu căruța sau cu sania, după anotimp.

În ceea ce privește taraful tradițional, acesta a fost înființat în anul 1956, constituit, la început, ca și un grup instrumental alcătuit din *ceteră*, *braci*, și *gordună*. La *ceteră* cânta Ion Moldovan, la *braci* Petru Adam și la *gordună* Ion Moldovan II. Acest grup a început să activeze sub egida Căminului Cultural, susținând și acompaniamentul pentru soliștii vocali.

De la înființare și până în prezent taraful tradițional din Sângeorz-Băi a desfășurat o activitate de excepție, participând la multe spectacole, festivaluri și concursuri de folclor, atât în țară, cât și în străinătate, obținând importante premii. Printre premiile obținute de-a lungul timpului amintim: Premiul special al juriului – Brad, locul I la concursul național de la Mamaia 2002 și altele.

Ultima „ispravă” a tarafului a fost la recentul festival dedicat vestitului *ceteraș* Ion Sabadăș, ediția a X-a, organizat de Consiliul Județean Bistrița-Năsăud și Centrul Județean Pentru Cultură Bistrița-Năsăud prin Serviciul Conservarea, Cercetarea, Protejarea și Promovarea Culturii Tradiționale, Literatură și Multimedia.

Juriul de specialitate, condus de Cercetător Științific Dr. Mircea Cîmpeanu, din care au făcut parte artista Cornelia Ardelean, dirijorul Anghel Urs, profesorul Ioan Lazăr, etnologul Menuț Maximilian și fiica renumitului *ceteraș* Ion Sabadăș - Maricica Bulai, a luat în considerare, la punctare, calitățile interpretative, autenticitatea repertoriului, dar și valoarea costumului și prezența scenică. După

FLORIN HODOROGA

jurizarea tuturor concurenților prezentați de prof. Cristina Bălan, juriul a hotărât ca Trofeul Festivalului să meargă la Tariful tradițional „Păunița” din Sângeorz-Băi, condus de Dani Poleac.

Felicitări organizatorilor, dar și participanților la concurs, ce nu lasă muzica tradițională să dispară!

INTERVIU

Satul românesc în contextul pastorației din diaspora - dialog cu pr. protopop Nicolae Strugaru (parohia Borghesiana, Roma VIII)

Pr. dr. Maxim Morariu

Preambul

Anul acesta a fost declarat de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române anul omagial al satului românesc. Cum România are o diasporă bogată, iar activitatea pastorală aici este una intensă, am considerat oportun să vedem ce înseamnă astăzi satul românesc pentru preotul și credincioșii din diaspora. În acest context, l-am intervievat pe părintele Nicolae Strugaru, protopopul de Lazio III și parohul comunității din Borghesiana, Roma VIII, din Episcopia Ortodoxă Română a Italiei. Fiu de preot, familiarizat încă din copilărie cu tradițiile românești și spiritualitatea ortodoxă, Preacucernicia sa a venit în Italia în anul 2004 și a cunoscut comunitatea românească din diferite zone ale acestei țări, interacționând cu români de diferite proveniențe culturale, etnografice, geografice și sociale. Dumnealui este de asemenea absolvent al Facultății de Teologie Ortodoxă de la Iași și al masteratului în cadrul aceleiași instituții și preot în diaspora de mai bine de trei ani. După ce a desfășurat o activitate bogată în parohia "Sfântul Policarp al Smirnei" de la Cisterna di Latina (regiunea Lazio), din luna mai a acestui an, păstorește comunitatea mai-sus pomenită, desfășurând o bogată activitate în plan liturgic, cultural și spiritual.

Maxim Morariu: Părinte protopop, în debutul conversației noastre aș dori să vă întreb ce rol a avut în formarea dumneavoastră satul românesc.

Pr. Nicolae Strugaru: Pentru mine, satul românesc reprezintă rădăcina formării mele. Sunt născut în mediul rural și încă de mic, nu am putut să concep Ortodoxia separată de ființa neamului. În plus, cred că între formele cele mai frumoase de exprimare ale credinței noastre se numără și tradițiile. Or acestea, s-au născut și conservat la sat.

M. M.: Cum v-a ajutat spiritualitatea satului românesc în adaptarea la viața din diaspora?

Pr. N. S.: Spiritualitatea satului românesc este una autentică și nu vorbesc la trecut, pentru că ea există încă chiar, dacă nu se află în etapa ei cea mai efervescentă. Pe mine perso-

---

Pr. dr. Maxim Morariu

---

nal m-a ajutat foarte mult, a avut chiar un rol esențial în depășirea unor momente mai încărcate din punct de vedere emoțional pentru că, depărtarea de țară, a fost pentru fiecare dintre noi ca o ruptură de un mediu al cărui ritm și desfășurare îl cunoșteam cât de cât. Aici m-am trezit obligat să îmi configurez sistemul de valori care să mă ajute să întâmpin situațiile nefavorabile și fără să mă agăț la propriu de spiritualitatea noastră mi ar fi fost foarte greu, dacă nu imposibil, să trec peste acele momente. Pot să spun în câteva cuvinte că, practic, spiritualitatea noastră m-a adaptat cu brio oricărei situații de oricare gen ar fi fost.

M. M.: Ce mai înseamnă pentru credincioșii din parohia dumneavoastră satul românesc?

Pr. N. S.: Pentru credincioșii mei, cei practicanți desigur, așa cum îi descifrez eu din vorba și atitudinile lor, satul românesc este aceea poveste de neuitat pe care ei nu obosesc nicicând să o povestească și povestind-o, se povestesc pe ei înșiși așa cum sunt, ca niște oameni care poartă cu ei amintiri frumoase despre satul lor natal. Este vorba despre povestea cu "acel acasă la noi" cu ulițele, oamenii, obiceiurile, tradițiile și ceasurile de taină care le descrețesc fruntea atunci când sunt evocate. Pot să spun așadar ca satul românesc este amprentat în sufletul credincioșilor mei, ei fiind cei care îi dau o formă și o bogăție de înțelesuri pe care de multe ori nu o poți exprima în cuvinte, pentru că ea trebuie trăită și atât. Este pentru ei și pentru noi această evocare a spațiului unde ne-am născut și ne-am format, ca o evadare din cotidian, ce ne ajută să mergem mai departe. Afirm și eu ca părintele Vigil Gheorghiu că noi românii aparținem unui popor al nemuritorilor, iar satul românesc este cel care ne-a putut oferi și potrivește deopotrivă această definiție.

M. M.: Păstoriți o comunitate mozaică, formată din oameni provenind din diferite zone geografice ale României, dar și din diferite spații culturale. Există diferențe în ceea ce privește practica vieții spirituale între credincioșii proveniți de la sat și cei veniți din mediul urban?

Pr. N. S.: Așa este, ați pus punctul pe i atunci când ați spus că păstoresc o comunitate mozaică. Asta înseamnă că nu am timp să mă plictisesc, nu-i așa? Oamenii provin din diferite zone ale țării, dar se altoiesc pe același trunchi comun al românismului autentic desigur asta se constată și din modul lor de a răspunde solicitărilor mele ori de câte ori a fost nevoie. Pot să spun că vorbim despre o unitate în diversitate. Astfel, apartenența la diferite zone ale țării vine cu specificul ei, dar fiecare preia din specificul zonei acel potențial de-a mișca lucrurile și evenimentele în sensul în de-a face lucrurile să fie bine pentru toată lumea, adică pentru noi ca și comunitate creștin ortodoxă într-o țară catolică.

Pe noi în biserică, Cel care ne unește este Duhul Sfânt. El ne face să vorbim aceeași limbă a duhului, pe același ton încât ca să nu îl deranjăm pe celălalt, restul sunt nuanțe ne semnificative rural, urban. Eu văd în modul lor de acțiune că îi unește nevoia de a se înțelege și sprijini unul pe altul indiferent de mediul social sau cultural căruia îi aparțin. Românul te poate cuceri cu românismul lui de la sat sau de la oraș dacă el este autentic și nu încearcă să se ascundă sub forma unor atitudini sau mod de acțiune importat din țara gazdă.

M. M.: Există diferențe de percepție a anumitor aspecte ce țin de spiritualitatea satului între oamenii proveniți din diferite zone ale țării? Ne puteți oferi niște exemple?

Pr. N. S.: Din punctul acesta de vedere, eu personal nu văd nici o diferență de percepție sau în ceea ce privește receptarea spiritualității. Știți cum se spune, spiritualitatea este sau nu este, aici nu putem să vorbim de jumătăți de măsură. Spiritualitatea satului româ-

Satul românesc în contextul pastorației din diaspora

---

nesc este ca un suflu care adie peste tot și vorbește de o bună așezare a lumii. Fără a vorbi de o dacomanie, ce se întâmplă în spiritualitatea românească mi se potrivește mie ca o mânășă, adică nu pot să mă văd altfel decât român în așa fel cum și altul nu se poate vedea decât german, italian sau englez.

M. M.: Care sunt aspectele cele mai importante legate de satul românesc pe care vă străduiți să le conservați în diaspora?

Pr. N. S.: Satul românesc cel autentic are în mijlocul vieții lui pe Hristos cel Euharistic, fără de care nu există unitate și continuitate și nădejde de mântuire. De aceea, mă străduiesc să mențin această stare de trezvie în comunitatea ortodoxă pe care, din mila Domnului o păstoresc. Dacă Hristos este viu în inimile noastre, este viu și satul românesc cu tot ce reprezintă el. Noi, prin Sfânta Euharistie devenim consangvinici, purtăm aceeași grupă de sânge, sânge duhovnicesc, care ne unește pe noi între noi și pe noi cu țara. În al doilea rând, eu ca preot, acord o importanță aparte vorbirii corecte a limbii române, fără a o împesărița cu cuvinte italiene și în acest sens duc o luptă deschisă și categorică pentru vorbirea și adoptarea limbii române ca limba maternă în toate familiile de români. O limbă română pe locul doi în familiile de români nu îmi stă bine mie ca preot și ca român, care dețin în primul rând o cetățenie română. Eu cred ca pot fi români care reușesc să delimiteze corect cele două limbi și să nu le amestece spre derăderea de ei înșiși și față ceilalți.

M. M.: Ce face parohia Borghesiana pentru ca tinerii români din Italia proveniți din mediul rural să nu și uite rădăcinile? Dar pentru cei de acasă, care au posibilități materiale mai slabe?

Pr. N. S.: Pentru că suntem în binecuvântatul post al Crăciunului, ne pregătim pentru Nașterea Domnului, moment marcat prin organizarea de concerte de colinde, care exprimă toată frumusețea spațiului nostru românesc. Alături de tradiții și obiceiuri, acestea sunt pentru tinerii noștri o adevărată carte de vizită în fața celorlați tineri de vârsta lor și de alte naționalități. În acest sens, ne străduim să păstrăm tradițiile specifice sărbătorilor religioase cum ar fi cele legate de Nasterea Domnului sau de Paști. Un alt element important pe care ne străduim să îl ținem la loc de cinstă în viața comunității este costumul național, un odor neprețuit al cărui valoare ne străduim să o însuflăm și tinerilor noștri. Pe cei de acasă îi purtăm mereu în gândurile și în acțiunile noastre, încercăm pe cât posibil să îi ajutăm material și să îi facem să prețuiască aceea stare privilegiată de a sta în țara ta, de a auzi limba, vorba zicalei: "Fie pâinea cât de rea, tot mai bună-i în țara mea". De asemenea, cu prilejul sărbătorilor pascale, pregătim cântece și tradiții specifice împreună cu tinerii parohii, la fel cum facem și cu prilejul altor praznice de peste an. De asemenea, împreună cu prezbitera Petronela, realizăm săptămânal un program de cateheză, ce presupune nu doar inițierea tinerilor în tainele credinței, ci și familiarizarea lor cu istoria noastră națională și tradițiile strămoșești.

M. M. Vă mulțumesc!

DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI

- PUBLICISTICA -

Naturalistul și istoricul ardelean Artemiu Publiu Alexi

NICOLAE TRIFOIU

ANEXE

II

CORRESPONDENȚĂ

Scrisori transcarpatine – din patria lui Dragoș

21 August st. N. 1869

De mult nutream o dorință fierbinte de a manifesta entuziasmul ce mă cuprinsese la prima ivire a ziarului „Traian”. Credeam că gloriosul nostru străbun „Maximus et Optimus” a reînviat din mormânt, ca să mai întrunească o dată pe nepoții săi, fiii Daciei, sub un drapel sacru, ce poartă inscripția: „*Românism, Constituție, Democrație*”, programa viitorului „*României*”. Toți acei ce nutresc de dorul renașterii națiunii noastre saltă de bucurie când „Traian” fulminează prin toate unghiurile României. Mai cu seamă însă bate inima Românului de dincoace de carpați, unde soarta îl torturează cu atâta amărăciune și suferință, unde capul Meduzei dualismului roade cu atâta ferocitate rădăcina existenței sale și chiar a elementului român întreg!

Onoare! De trei ori onoare superbului „Traian”! de mult doream a vă trimite o călduroasă urare, o strângere de mână frățească, o îmbrățișare românească, dar o rezervam pentru un moment ferice – pe cât ne este iertat a visa fericire – pentru ca să vă pot împărtăși totodată ceva îmbucurător pentru coloanele lui „Traian” și pentru

tot sufletul românesc.

Am așteptat și iar am așteptat ivirea unei zile de sărbătoare, dar în deșert, căci bucuria la noi, după expresia celebrului Cipariu, este mai rară ca pana de corb alb. În adevăr, toată viața bietului Român de aici e plină numai de tristețe, numai de suspine și lacrimi, mânat ca paria indiană în patria sa, drepturile sale fiind călcate, naționalitatea pironită pe cruce, țara răpită și ucisă, plângerile la sentimentul de dreptate nesocotite!

Românii de dincoace mai aveau totuși o scânteie de mângâiere și bucurie, când aruncau ochii în România liberă, văzând că frații lor de acolo se avântă cu pași repezi unde-i împinge demnitatea și gloria străbună, propășind în cultură și civilizație, îngrijindu-se de viitorul patriei și al națiunii, meritând admirarea sau cel puțin atenția Europei, trimițând teamă și cutremur în inimile dușmanilor seculari! Azi însă durerea și întristarea e dublă, încredințându-ne că și în acea țară frumoasă și binecuvântată de ceruri cu deplină libertate națională și constituțională, în patria lui Mircea și Mihai, influența străină a început a prinde rădăcini atât de tari, încât „România liberă” nici îngenuncheată nu mai află îndurare înaintea lui Andrassy!

Multe, multe icoane triste v-aș putea deplânge, ca să stoarcă lacrimi de durere și compătimire fiecărui Român adevărat, dar nevoind a vă înmulți suspinele de-acasă, mă voi reține la schițarea ticăloasei poziții în care se află frații voștri de dincoace de Carpați, și mă voi mărgini, potrivit promisiunii, a descrie în puține rânduri una din acele zile rare de festivitate, în care Românii de aici au demonstrat-o, încă o dată că, cu cât se pregătesc mai multe cătușe, cu cât se edifică temnița mai grozavă, cu cât suferă mai mult, cu atâta li se înmulțește credința în imortalitatea națiunii!

Vreau, pe scurt, a vă descrie sesiunea din acest an a adunării generale a unei Asociațiuni Române, care este ca o soră splendidă pentru Dacia Superioară, dar și de la D-voastră încă numără în sânul său pe bărbații cei mai distinși, între care și pe directorul de la „Traian”, celebrul nostru literat Hașdeu!

De astă dată întrunirea membrilor s-a ținut în apropierea ruinelor Cetății de Piatră, în districtul Chioar, frumoasa și clasică patrie a lui Dragoș - la Șomcuta-Mare.

În 9 august, pe la ora 2 după amiază, Românii chioreni, o mulțime de călăreți cu flamuri naționale în frunte, ieșiră la podul Chioarului – unde se zice a fi granița între Transilvania și Ungaria –, pentru întâmpinarea fraților ardeleni. Aici bravul Român Dragoș, printr-o vorbire plină de simțire, cu expresii ieșite din inima curat românească, salută pe președintele Asociațiunii, D-l Ladislau Vasile Pop. Răspunsul d-lui președinte n-a fost mai puțin însuflețit și național. Vă mărturisesc sincer că m-a uimit, m-a răpit, m-a electrizat, când trecând cu o oră mai târziu pe acolo, un țăran român mă întâmpină astfel: „Să trăiești, frate!”, adăugând apoi: „Așa-i că suntem frați?” – „Suntem adevărați frați de un sânge, de un neam și de o soartă” – îi răspunsei – „și mai avem mulți frați ca și noi, că Românii numără peste 12 milioane, pe care numai uneltirile străinilor și vârcolacilor naționalității noastre ne-au despăr-

Naturalistul și istoricul ardelean Artemiu Publiu Alexi

țit deolaltă, bucățindu-ne patria ca pe cămașa lui Hristos; ne-au bucățit patria, frate! – îi zisei – însă nu și inima, toți având numai o inimă, o inimă românească!” – „Dumnezeu să te audă, frate!”, îmi răspunse țăranul, strângându-mi mâna.

Aceasta este lucrarea Asociațiunii Transilvane asupra poporului!

Era pe la miezul nopții când m-apropiai de Șomcuta. Întuneric, totul dormea, numai casa pretorială a districtului de Chioar avea lumină, iar un sunet melodios răsuna în depărtare, mișcând inimile. Dintr-o fereastră a edificiului flutura tricolorul românesc, iar deasupra unei porți triumfale se vedea scris cu litere de foc: „Virtutea Romană reînvie”. Mă dusei înăuntru. Aici o mulțime de cei ce-i numim noi inteligența română, din toate părțile Daciei, între toasturi însuflețitoare și cântece naționale, reîmprospătau gloria străbună și reînnoiau simțămintele de frățietate și de aspirațiuni înalte.

Dintre acești scumpei oaspeți vom aminti aici pe ilustrul nostru politic și literat român George Bariț, d-l Ladislau Vasile Pop, președintele asociațiunii, Iustin Popfi, Iosif Vulcan, consilierul Iacob Bologa, Ioan Micu-Moldovan profesor, Can. Mihali, marele patriot Dr. Rațiu, renumita noastră literată Constanța Dunca. Cei mai mulți au fost anume din Sălaj, Maramureș și satu-Mare; de asemenea o cunună frumoasă de junime de prin Viena, Pesta, Cluj, Oradea-mare, etc.

A doua zi, după invocarea spiritului divin, pe la ora 9, era îndesată sala pretorială de inteligență, când deodată intră președintele însoțit de d-l Bariț, între cele mai entuziaste vivate. Se făcu o tăcere adâncă. Președintele ocupându-și locul, prin vorbire bine aleasă arată trecutul vieții noastre naționale și scopul asociațiunii, salută pe frații chioreni și întreaga adunare, apoi declară ședința deschisă. Atunci d-l Vasile Buteanu fericit adunarea în numele orașenilor; asemenea vice-comitele Ștefan Filip, care, amândoi, fură întâmpinați din partea societății cu aclamațiuni de „să trăiască!”. Conform programului, s-au ales apoi 3 notari, și anume dd. Iustin Popfi, Dr. I. Nechita și Alexandru Pop.

Urmează raportul secretarului secundar al Asociațiunii, d-l I. V. Rusu, și al bibliotecarului D. Stejar. Din raportul secretarului se vede că în anul acesta s-au împărțit 2.165 fl. v. a. ca stipendii, iar respectivii stipendiști au realizat toate așteptările. Lucru mai trist este numai atâtă, că foaia Asociațiunii „Transilvania”, nici în anul acesta n-a căpătat atâtă sprijinitori, încât să poată purta spesele necesare pentru susținere. Aflarăm totuși, cu bucurie, că membrii fondatori și ordinari s-au înmulțit.

Din darea de seamă a casierului am văzut că fondul Asociațiunii a crescut cu 10.283 fl. 36 cr. v. a., iar capitalul suia astfel la 40.259 fl. 95 cr. v. a.

Abia se sfârșiseră aceste rapoarte, când președintele anunță sosirea mai multor adrese de salutare. Cea dintâi fu de la tânăra societate literară „România” din Viena, apoi a junimii române din Pesta, a inteligenței române de la Făgăraș și de la bravul june I. C. Drăgescu din Torino, în numele mai multor frați italieni. Publicul

NICOLAE TRIFOIU

le primi pe toate cu cele mai frenetice aplauze.

Conform programului s-au ales apoi 3 comisii, și anume:

1. Pentru înscrierea membrilor noi și încasarea banilor, din 3 membri: G. Pop, Alex. Pop și P. Cosmuță.
2. Pentru revederea socotelilor, din 5 membri: D. Șandor, F. Filip; Aug. Munteanu, Manu prot. și Ștef. Filip.
3. Pentru propunerile incurse adunării, de 7 membri: D. cons. I. Bologa, Dr. Rațiu, vicarul Pavel, A. Buda, a. Medan, I. Pop și V. Buteanu.

O altă comisie s-a ales pentru stabilirea bugetului pe anul viitor, din D. Moldovan, Mureșianu, D. Colceriu, Can. Mihali și Coroianu.

După aceasta președintele anunță că s-au înscris a vorbi 5 inși, și anume venerabilul veteran G. Bariț, I. V. Rusu, I. Vulcan, A. Buda și I. Popfi.

În urma dorinței unanime a întregului public, mai întâi sui la tribună Bariț și, între aplauzele și aclamațiunile cele mai entuziaste, vorbește „despre educarea femeii Române”; o dizertației în toată privința clasică. Asemenea interesantă și plină de spirit fu cuvântarea d-lui I. Vulcan: „despre caracterul poporului român dezvoltat în poezia sa poporală”. Cu aceeași plăcere fu ascultată importanta vorbire a d-lui Iustin Popfi „despre limba română ca conservatoare a existenței noastre naționale”.

În fine, toate fură auzite până la capăt, toate fiind frumoase, originale și unice în felul său.

La ora 2 și jumătate se ridică ședința I.

După amiază bravii chioreni, în onoarea unei zile atât de mărețe, au dat un banchet, la care n-au lipsit toasturi patriotice: d-l Bariț pentru părinții și mamele române, V. Pop pentru Bariț, Dragoș pentru I. Vulcan.

Tot în onoarea acestei zile, seara se aranjă o petrecere de joc în folosul Asociațiunii. Spațiul ce mi se poate acorda în „Traian” nu-mi permite a descrie mai pe larg această petrecere cu adevărat românească; mă mărginesc numai a spune că sala a fost înghesuită și jocul a durat până la ora 5 dimineața.

La ora 8 se începu a II-a ședință.

După verificarea protocolului din ședința I, d-l I. V. Rusu și A. Buda rostiră interesantele lor dizertații, din istoria și economia națională, care ambele fură ascultate cu multă plăcere.

Urmară apoi raporturile comisiilor alese în ședința I, din care mai de însemnat este proiectul înființării unui gimnaziu român în Ungaria de sus, și concluzia de a da ajutor societății „România” din Viena la ridicarea unei catedre de limba și literatura română la universitatea de acolo, unde trebuința e atât de simțită, fiind peste o sută de studenți români.

Vine apoi dezbaterea: unde și când să se țină viitoarea Adunare a Asociațiunii. Se decide 8 august 1870 la Năsăud, cel mai la îndemână loc de a se întruni Români din toate provinciile astăzi ciuntite ale României, fiind în apropierea Moldovei și Bucovinei.

Naturalistul și istoricul ardelean Artemiu Publiu Alexi

În urmă președintele, printr-o vorbire însuflețită, mulțumi fraților chioreni pentru călduroasa lor ospitalitate, ridică ședința la ora 1 după amiază, după ce însă d-l Dr. Colceriu mulțumise întregii adunări în numele orașenilor pentru onoarea ce le-a făcut-o, venind în acest timp la Șomcuta, unde e lipsă de multă și foarte multă lumină.

Așadar încă câteva minute de desfătare pentru tot sufletul românesc.

Distinsa noastră literată, d-șoara Constanța Dunca anunță că va ține o conferință despre „femeia română”. La ora 6 seara sala era plină de asistență, când iată se ivește eroina zilei și, între cele mai zgomotoase aplauze și aclamațiuni de „să trăiască!”, pășește la tribună. Tot publicul ascultă cu cea mai mare atenție preainteressantul discurs, numai din când în când întrerupându-l prin aplauze. Bucuria publicului se putea citi pe fețele tuturor.

Dea Providența să avem multe Constanța Dunca!

După finirea discursului, care ținu aproape două ore, urmară mai multe producțiuni muzicale și declamațiuni. Mai încântă publicul iarăși iubita noastră literată, printr-un cântec solo; de asemenea ne delectă o declamațiune comică a d-lui I. Vulcan, precum și corul vocal sub conducerea lui Bădilă, apoi câteva piese la pian de S. Buda și la vioară de Bădilă.

Aceasta e, pe scurt, petrecerea națională a Românilor de dincoace de Carpați, la Șomcuta-mare; unicele momente de bucurie, unica zi de sărbătoare! Oh! Cât de frumos era a privi sărutările frățești ale chiorenilor cu maramureșenii, sătmărenii, ardelenii și sălăjenii!

Inima românească saltă de entuziasm când țăranul, preotul, învățătorul, ampoiul (funcționarul – s. n.) se îmbrățișează, exclamând:

Hai să dăm mână cu mână

Cei cu inima română

Să-nvârtim hora frăției

Pe pământul României!

În urmă, vă rog să primiți o strângere de mână frățească, urând lui „Traian”, din inimă românească, triumf deplin în lupta ce o întreprinde, și cred că nu comit nici o eroare când această urare vi-o transmit în numele fraților mei de dincoace.

Dumnezeu cu noi și cu cauza noastră!

Artemiu Publiu Alexi,
Student de filosofie din Viena¹

---

¹ *Arhiva Someșană* (serie nouă), Năsăud, Cluj-Napoca, 2002, nr. 2(30), pp. 9-14.

VIENA – 22 MARTIE

Cea mai importantă, ce vă pot împărtăși, este totala disoluție de care este cuprins ministerul cislaitan. Sunt mai multe zile de când s-au arătat simptome care îndreptăteau a conchide că zilele ministrului Giskra-Herbst sunt numărate. Chiar și șirurile ablegaților senatului imperial, între amicii lui Giskra, se vorbea că căderea lui Giskra e inevitabil și aceasta cu atât mai mult, cu cât Giskra chiar în chestiune cardinale care tind a asigura realizarea constituției și triumful partidei decembriste, nu mai poate conta pe sprijinul unei majorități impozante în senatul imperial, ba nici chiar pe cei mai devotați amici ai constituției decembriste, care – nu de mult – l-au susținut pe sediul ministerial. Astăzi criza este perfectă; situația începe a se limpezi. Giskra își dădu demisia. Cauza demisiei este proiectul despre alegerea directă în senatul imperial. A fost un lucru greu pentru Giskra a străbate cu proiectul în consiliul ministerial. Se zice că Herbst și Stremayr și-ar fi expus părerile lor într-un mod cu totul contrar lui Giskra, declarând că senatul imperial nu este competent a decide în consiliul ministerial care avu loc sâmbătă sub prezidiul Maiestății Sale, toți miniștrii se uniră și s-au declarat solidari pentru proiect. Maiestatea Sa însă declara ce deși recunoaște principiul alegerilor directe și necesitatea de a se întări senatul imperial, totuși dezbaterile nu l-au convins ca în proiectul de față s-au expus și părerile adevărate și forma adevărată de a-l pune în practică. Cu acestea Maiestatea Sa închise ședința și proiectul a căzut.

Duminică, în urma acestui incident neprevăzut, miniștrii ținură conferințe despre care ministrul Hasner făcu raport Maiestății Sale luni. Tot luni ministrul Giskra ceru audiență Maiestății Sale Împăratul pentru a-și da demisia; Împăratul își rezerva hotărârea definitivă și însărcină pe Giskra a duce mai încolo agendele resortului său până la finea sesiunii imperiale, care nu va dura decât până către Paști.

Astfel descriu foile independente starea lucrului, pe când oficioasele voiesc morțiș a nega că ministrul Giskra și-ar fi dat demisia, neputând nega că diferențele între membrii cabinetului sunt atât de acute și marcate, încât o totală disoluție a cabinetului trebuie să erupă. Fiecare organ se încearcă a spăla persoana în a cărei serviciu stă și a arunca vina asupra celeilalte, cu care n-are angajament. Luni seara Maiestatea Sa plecă la Pesta.

Telegramele din Paris anunțau că Papa s-ar fi declarat categoric că nu recunoaște dreptul puterilor de a se reprezenta prin soli în conciliu. În conformitate cu această știre, se afirma că din partea Romei s-ar fi dat un răspuns negativ la nota ministrului Daru. În urma acestui răspuns, Franța își va rechema solul din Roma; iar ce se ține de retragerea trupelor franceze din statul papal, aceasta rămâne afară de orice combinație politică. Franța nu-și retrage trupele sale¹.

---

¹ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, Anul XXXIII, 1870, nr. 22, p. f. n.

Dr. Artemiu Publiu Alexi – culegător de folclor

Fascioara VI

Din S. Georgiu românesc¹

I Cu bărbatul care-i câne Nu gândi că-i tare bine Când îi pui mâncarea-n blid El zice că s-o răcit Eu o pun din blid în oală Eu gândesc că are boală S-o-ncălzesc a doua oară. Pe bădiuca cel bătrân Îl mânăm ziua la fân El vine seara gemân Eu-l îmbii cu demâncat El zice să-l leg la cap Da voinicul tinerel Hasnă e lelei de el Că-l mână ziua la fân El vine sara jucând Eu-l îmbii cu demâncat El zice s-aștern în pat Se-apuca de sărutat Când era gura mai dulce Pe bărbat dracu-l aduce - Când eram la săritură Mă-mbia mândra cu gură Mă-mbia Nu-mi trebuia Gândeam numai la scăpat	Cu capul de tot nespart - Prin susai Abia scăpai Prin urzici În patru brânci. II Nevasta care-i cățea Nu-i ținea casă cu ea Că-nvârte sovonul roată Se duce în sat și joacă Vine-acasă rău beteagă Bărbatul la cap o leagă Cu-o despicătură-ntreagă Și mai dă și cu-o dărabă Ea se face că bolește Și din gură-așa grăiește: „Leagă-mi la cap cu huște Umple blidul de găluște Leagă-mi la cap mai tare Și umple blidul cel mare” III Mă uitai din deal în vale Văzui căpitan călare Cu cinci sute de captane

¹ Dr. Artemiu Publiu Alexi, *Poezii populare*, 1869, în Biblioteca Academiei Române București, Manuscris nr. 4302. Mulțumim pe această cale pentru fotografiile făcute după aceste manuscrite domnișoarei Maria-Ilinca Lorentz din București (artist în cadrul Filarmonicii din București, membră a Orchestrei Naționale Simfonice).

Dr. Artemiu Publiu Alexi – culegător de folclor

De cătane românești Merg de mas la București Și-s cu haine mohorâte Mâncați de drumuțuri multe Și-s cu haine retezate Mâncați de străinătate Nu-i viață mai amară Decât viața de cătană Până ce-s străini în cină Eu li-s sfeșnic și lumină Dacă găta de cînat Și eu gat de lăcrămat Iau cuțitul și-mi tai pită Lacrămile din ochi pică Lacrămile ca boba Mai fierbinți decât para Lacrămile ca bobul Mai fierbinți decât focul Copilul care-i străin El bea apă-n loc de vin Și trăiește cu suspin. Copilul care-i sărac Nimenea nu-i e drag De-ar fi cât de lăudat Toți îi strigă blăstămat De-ar fi cât de frumușel Toți îi strigă că-i mișel De-ar lucra mergând pe drum Nu mai are nume bun De-ar lucra mergând pe cale El nume bun nu mai are. IV Cucule pană galbenă Eu mă culc tu mă leagănă Mă leagănă să adorm	Că de trei zile mi-i somn Mă clătește să ațipesc De trei zile clipocesc Doamne rău mă necăjesc De trei zile mândra-m coace Nici mâncarea nu-mi prea place Măcar cine cum o face I-o făceam cu mâna mea Nici așa nu-i plăcea. V De trei zile de trei nopți De treizeci de dimineți De când șed în codrii verzi Tot în fiere și-n lăcăți Nu vii mândră să mă vezi Până ce-s holdele verzi Dac-or prinde a-gălbini Îi veni nu mi-i găsi Dac-or prinde-a secera Îi veni nu mi-i afla Că cu mândra mă voi duce Până unde-i drumul cruce Iar de-acolo tot voi merge Până-n urmă voi ajunge Unde curge tămâia De-acolo n-oi înturna Până va trăi lumea De unde-nflore ciperiul N-oi veni până e ceriul. VI <u>Mama și fiul</u> (de la Măriuca sora) Pe cel deal pe cel colnic

Dr. Artemiu Publiu Alexi – culegător de folclor

Trece-un tinerel voinic
 Suflând în trișcă de-argint
 Cât răsună pe pământ
 Așa zice de cu jele
 De stă Dunărea nu mere
 Maica când l-o auzit
 (Foarte tare s-au grăbit)
 Poale albe-a suflecat
 Murguț negru-a-ncălecat
 Și la dealul au plecat
 Până la urmă l-au aflat
 La dealul dac-au sosit
 Din grai astfel au vorbit:
 „Dragul mamei
 Fiul mamei
 De ce zici așa cu jele
 De stă Dunărea nu mere?”
 - Ai măicuță draga mea
 Cum n-oi zice eu așa
 Cânt de jele trișcei mele
 Dunărea stă și nu mere
 Că de când eu m-am depărtat
 Și de-acasă am plecat
 Câmpurile erau nearate
 Mândrele nemăritate
 Dară când m-am reînturnat
 Și în sat eu am intrat
 Cânepile erau neculese
 Mândrele din sat alese
 Cânepile melițate
 Și mândrele măritate
 Nu mi-ar fi tare bănat
 Mândra de n-ar fi uitat
 Că eu încă-s neînșurat
 Și să mă fi așteptat
 Sau dacă s-a măritat
 Să nu fi rămas în sat
 Dar așa s-a măritat

Chiar aici în al meu sat
 De-aici a treia căscioară
 Peste dalba ulicioară
 Intru-n casă auzu-o
 Ies afară văzu-o
 Când mă culc sara pe lună
 O văd stând sub cea streșină
 Făcând mândra de cunună
 Când mă uit sara pe stele
 O văd cântând hore de jele
 Și sub streșini de nuiele
 Făcând umbra de mărele.

VII

Nevastă cu drăguț (de la Măriuca)

Între Nistru și-ntre Prut
 Unde-i drumul mai bătut
 La umbră de frunză verde
 Jos pe iarbă cine șede?
 O nevestă din Banat
 Fugită de la bărbat
 Cu prunc mic nebotezat
 De bărbat s-au fost hrănit
 Ca să scape de urât
 De-acolo că mi-au pornit.
 Și-a luat fiul pe brață
 Și-au plecat de dimineață
 Tot s-au și iar s-au dus
 Până-n urmă au ajuns
 Pe aripa vântului
 Pân la podul Prutului
 Ea la pod dac-a sosit
 Podarilor le-a grăit
 Podari, podari
 Meșteri mari
 - Treceți-mă voi podul

Dr. Artemiu Publiu Alexi – culegător de folclor

Să nu-mi înec fătuțul
 - Și ea nici a gătat
 Podarii răspuns i-au dat
 - Ai că noi podul te-om trece
 Dincolo de Prutul rece
 Dacă tu te vei lega
 Că nouă la toți ni-i da
 Guriță la sărutate
 Trupșorul la grele fapte.
 Când ei aste le-au gătat
 Nevastă de la Banat
 Fugită de la bărbat
 Astfel lor le-a cuvântat:
 - Ori mi-ți trece voi ori ba
 Eu de-acele nu voi da
 Făr prin Prut eu m-oi băga
 Iar dacă m-oi îneca
 Voi de mine samă-ți da
 Dacă aceste și-au gătat
 De cizme s-au desculțat
 Poale albe-o sufulcat
 Și prin Prut mi s-au băgat
 Și din grai a cuvântat:
 - Podari, podari
 Meșteri mari
 De s-neca fiuțul
 Va da samă sufletul
 Ea Prutul când îl trecea
 Podarii din grai grăia
 - Poartă-te tu cu Prutul
 Că te-ajunge bărbatul
 - Las să vie, sapa-l știe
 Furcile calea să-i ție
 Fierele să-l mângâie
 Temnița umbră să-i fie.
 Bărbatul cum a sosit
 Și nevasta și-a zărit
 El în Prut s-a aruncat

Prutul l-a înecat
 Iar nevasta din Banat
 A rămas fără bărbat
 Când ea Prutul îl găta
 Și la țarmuri ajungea
 Podarii din grai grăia:
 - Poartă-te tu cu Putul
 Că te-ajunge drăguțul
 - Las să vie, biata-l știe
 Măgerea calea să-i fie
 Lămâița-n pat îl culce
 Și-l sărute gura dulce
 Ea nici vorba n-a sfârșit
 Când drăguțul i-a sosit
 Și în Prut s-a aruncat
 Pân la dânsa a-notat
 La țarmuri dac-au sosit
 Amândoi s-au drăgostit
 Apoi de mâini s-au luat
 Și spre Nistru au plecat
 Mers-au mers pân la un loc
 Tot cu bine și noroc
 Pân la miezul codrului
 La fântâna cerbului
 Ei aici dac-au sosit
 S-au pus jos la hodinit
 La umbră de molid mare
 S-au pus ambii la culcare
 Când drăguțul dormea dus
 Nevasta se scoală-n sus
 Și la molidăș privește
 Și-apoi astfel povestește:
 Lidule
 Molidule
 Ia apleacă-ți vârful
 Ca să-mi las eu fiuțul
 Ea nici vorba n-o gătat
 Hâdul vârful și-o plecat

Dr. Artemiu Publiu Alexi – culegător de folclor

Ea fiul și l-o lăsat.
 După ce au hodinit
 Mai departe au pornit
 Tot au mers și iară mers
 Peste văi și peste șes
 Tot cântând și fluierând
 Codrii mândru răsunând
 Și calea de nouă zile
 O calcă în două zile.
 Până-n urmă au ajuns
 La un fund de vale-ascuns
 Unde-un mândru izvoraș
 Curgea lin și drăgălaș
 Printre crini și floricele
 Schinteiuți și viorele.
 Aici dacă au sosit
 S-au pus jos la hodinit
 Căci tare s-au obosit.
 La umbră de plop înalt
 Șede-un voinic ca și-un brad
 Cu nevastă din Banat
 Fugită de la bărbat.
 Ea șede și hodine
 Și mereu se drăgoste
 Se iubea ce se iubea
 Voinicul apoi zicea
 Nevestei ce-o drăgoste:
 „- Cântă-mi tu mândră în cap
 C-am fost copilaș sărac
 Nime-n cap nu mi-o cătat”
 Ea-n cap a prins a căta
 Și din ochi a lăcrima
 Lacrimile ca boba
 Mai fierbinți decât para
 Pe unde îl atinge
 Ca și cu foc îl frige
 Pe unde îl picura
 Îl frige ca și para

Că-n inimă s-au aprins
 Un dor mare și nestins
 Dor de-a ei fiuț iubit
 Ce venind l-au părăsit
 La mijlocul codrului
 La fântâna cerbului
 În vârful molidului.
 Când ea la fiu cugeta
 Din inimă suspina
 Râu de lacrimi vărsa
 Și de jos iute s-o sculat
 Pe drăguț și l-a lăsat
 Și-napoi s-a-nturnat
 Ea fugea, fugea, fugea
 Câmpurile le trecea
 Ca și umbra norului
 Pe aripa vântului
 Calea cea de nouă zile
 O face până-n prânzile
 Ea s-a dus, s-a dus, s-a dus
 Până-n urmă a ajuns
 La fântâna cerbului
 În mijlocul codrului
 Aici dacă a sosit
 Molidului i-a grăit
 „Lidule
 Molidule
 Ia pleacă-ți tu vârful
 Ca să-mi ieu eu fiuțul
 Ea nici vorba n-a sfârșit
 Fiul când l-a auzit
 Că maica lui i-a venit
 Din grai așa i-a grăit:
 „Maică, măculița mea
 Lasă-mă nu mă lua
 Că de când tu m-ai lăsat
 În acest vârful înalt
 Ploaia caldă m-a scădat

Dr. Artemiu Publiu Alexi – culegător de folclor

Vânt rece m-a legănat Ciutele țâță mi-au dat Eu aici m-am apucat. Fiu-ndată ce-o gătat O gătat de cuvântat Ea din ochi a lăcrimat Din inimă a suspinat La molid iar s-a rugat: „Lidule Molidule Ia apleacă-ți tu vârful Ca să-mi ieu eu fiuțul” Molidul o ascultat Și vârful și l-o plecat Iar nevasta din Banat Fugită de la bărbat Fiuțul și l-a luat De mii ori l-a sărutat Inima și-o stâmpărat Și din gură-a cuvântat: „Cine-n lume mi-o auzit Lucru nemaiauzit Pentr-un câne de drăguț Să-mi las al meu fiuț! VIII Strigă Bărnuți din Sibiu Că Ardealul nu-i pustiu Strigă Iancu de la munte „Nu te teme măi Axente! Că și eu vin de la munte Cu opt mii și două sute” Și când Iancu se găta Toată Turda (Întreg Clujul) tremura - Iancule, Măria ta Lasă Turda (Clujul) n-o preda Că-ți dăm bani cu merția	Și aurul cu ferdela - Nu-mi dați banii cu merția Nici aur cu ferdela Ci mărețele de doamne Să arunce mănușile Și să țipe jos în vale Cum fac și romanele! IX Bine-i stă mândrei gătată Tot cu haine de la șatră Dar mai bine i-ar șede De-ar fi gătate de ea. De-a ei mână nu-s făcute Că-s luate pe bancute Sărace șetrele Bine-mbracă fetele De n-ar fi jidov cu șatră N-ai vede fată-mbrăcată. X Spune-mi puică spune-mi dragă Spune-mi puică-adevărat Unde-i drumul la Banat Că acolo sunt chemat Cu ungurul să mă bat Ungurul merge pe vale Și muscalul nu-i dă cale Ai săracul ungurul Rău și-a pierdut cumpătul Ca găina umbletul. XI Care fată nu prea joacă Să-i puie nume dârloagă

Dr. Artemiu Publiu Alexi – culegător de folclor

Care fată-a-mbătrânit
 Lege sfoara de gât
 Să nu țipe neconținut
 Și în groapă de belit
 Că pielea pe dânsa-i groasă
 Putreză carnea pe oasă
 Care fată-mbătrânește
 Ori cu paie și-o pârlește
 Nu cu paie de secară
 Că-a gândi că-i căprioară
 Cu paie de mazărea
 Că-a gândi că-i păsărea.

XII

Puișor și-al meu soț
 De-oi muri eu mai întâi
 Eu las cu limbă de moarte
 Ca mândruca să mă-ngroape
 În strunguța oilor
 În țăruciuț mieilor
 Care cum oița-a mulge
 La al meu mormânt s-a duce
 Și din gură-a cuvânta
 Și din ochi a lăcrima
 Aice-i păstorul nostru
 Tânăr păcurar a fostu
 El de aici când porne
 Frumos în trișcă zice
 Când de-aici se depărta
 El frumos mai fluiera
 Ca și-o păsăruică-n codru
 Supărată de nu-i modru
 Când își vede puii săi
 Că vin dușmanii cei răi
 Și pe toți că îi răpește
 Ea-n codrii le poștește
 Când puii săi nu și-i vede

Numai calea creanga verde
 Fără calea tot uscată
 Nu poate de supărată.

XIII

Ciobanul cu smeii

În cea poieniță verde
 Mutare de oi se vede
 De oi mândre frumoșele
 Ce pas rând înșirețele
 Pasc pe munte și vâlcele
 Iarba verde floricele
 Pasc în codru sub buhași
 Printre plopi și paltinași
 Oile-s drăgălașe
 Ca și florile gingașe
 Ele-s mândre frumoșele
 Dar cine umblă după ele?
 Este-un mândru (un voinic) ciobănaș
 Ce tot cântă-n fluieraș
 El cânta încetișor
 Dar așa cântă cu dor
 Cât stau păsările-n zbor
 Și-i ascultă-a lui cântare
 Că de mândra samă n-are
 De-a lui dragă surioară
 Cântă mai mândru-n vioară
 Ea de-ncepe a cânta
 Codru-ncepe a suspina
 Văile a răsuna
 Câmpul (stânca) a se clătina
 Și florile-a lăcrima
 Așa cânta de cu jele
 Cât și oile-n vâlcele
 Prind-a vărsa lacrămile.
 Așa frații-și petrece

Dr. Artemiu Publiu Alexi – culegător de folclor

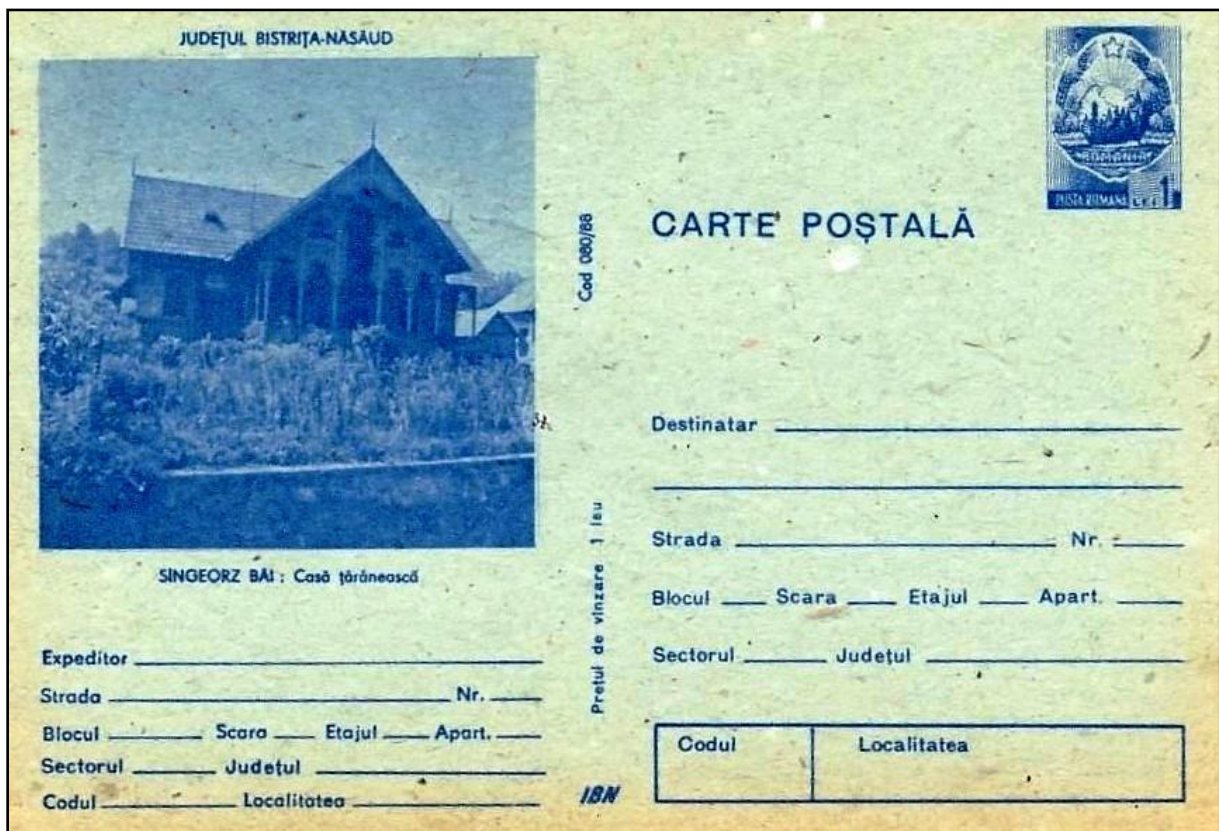
În cântec dulce se-ntrece
 Oile și le paște
 Și flori mândre își culege.
 Când ei nu-i mândru cânta
 Un nor mândru li se arăta
 Ce tare se apropia.
 Fetișoara cum îl vede
 Cât de tare se repede
 Lasă vioara de-o parte
 Și se-ntoarce la-al său frate
 - Frate frățiorul meu
 Lasă-ți fluierașul tău
 Vezi pe valea muntenată
 Ce grea vreme se arată
 Și lasă-mi cântările
 Să mulgem vitele
 Că de-acolo va ploua
 Că vremea să nu ne-ajungă
 Să băgăm oile-n strungă
 Să băgăm tot câte nouă
 Să le mulgem câte două.
 Dar ciobanul cunoștea
 C-aceea nu-i vreme grea
 Către soră-sa zicea:
 „- Soră surioara mea
 Vezi acea nu-i vreme grea
 Ci-s smeii
 Și cu leii
 Ce vin aici să te ieie
 Să te ducă de femeie
 Te-aș ascunde
 Nu știi unde
 În cornul glugii te-aș băga
 Dar mă tem că te-or afla
 Colo-n fundul mutării
 Te-oi pune-n dosul budăcii”.
 Cuvântul nu l-au sfârșit
 Leii, smeii au sosit

Și din grai așa-au grăit:
 „Bună ziua ciobănaș
 Mare vestit fluieraș”
 „- Sănătoși
 Voinici frumoși
 Pofțiți frați la hodinit
 La noi dacă ați venit”.
 Noi n-am venit să ședem
 Fără sora ta s-o luăm.
 „Pe sora mea nu voi da
 Fără eu vouă voi da
 Mii și sute după sute
 De miori albe cornute”
 Noi de-acele n-om lua
 Făr numai pe sora ta.
 „Voi sora mea nu-ți lua
 Fără eu vouă voi da
 Multe mii, sute și zeci
 De cârlani și de berbeci
 De berbeci și coarne-ntoarsă
 Te săgeată pân la oasă
 Cu cornițe ascuțite
 Și cu buza-n aurite”.
 Ei spre dânsul se-ntorcea
 Și din gură-i cuvânta:
 Noi de-aceea n-om lua
 Făr numai pe sora ta.
 Copilița când vedea
 Că smeii nimica nu vrea (nu primea)
 Făr pe dânsa vrea s-o ieie
 Să le fie de femeie
 Către frate-so se-ntorce
 Și apoi astfel îi zice:
 „Frate, frățiorul meu
 Văd că noi fi altu-a tău
 Văd bine că m-or lua
 Și noi nu ne vom vedea
 Dar tu-ți scoate custurița

Dr. Artemiu Publiu Alexi – culegător de folclor

Vină și-mi taie costița
 Taie părul de pe coadă
 Și fă frânghii la găleată
 Ia cerceii din urechi
 Și-i pune toți la găleți
 Când vei fi la miez de zi
 Cerceii vor zurăi
 Noi la strungă vom veni
 Și de mine dor ți-a fi
 Apoi frate de-i vede
 Că găleata-i ușure

Și frânghia-a putrezit
 Să știi frate că am murit.
 - Când-au la miazăzi
 Toți cerceii găleții
 La-nceput și-o jurat
 Oi la strungă o venit
 Găleata și-au zdrobit
 Frânghia i-a putrezit
 Și ciobanul a murit
 Pentru că-a fost despărțit
 De-a lui soră ce-o iubit!

COMUNISM

DIN REZISTENȚA ÎMPOTRIVA COMUNISMULUI PE VALEA SOMEȘULUI MARE

IOAN PURCELEAN

Scriind aceste amintiri, urmăresc să mărturisesc cititorilor viața trăită în arestul Securității, în timpul anchetelor, prin dubele ce transferau deținuții dintr-un penitenciar în altul, cât și regimul închisorilor. În drumurile mele prin aceste locuri am fost însoțiti de sute de deținuți, mai tineri sau bătrâni, care, astăzi, nu mai există, dar a căror dârzenie mi-a fost exemplu.

Am fost și sunt un luptător pentru libertatea spirituală și dreptate. Din acest motiv, în perioada comunistă, am fost arestat, condamnat, iar după eliberare urmărit și persecutat, având domiciliu obligatoriu timp de cinci ani. Cât de aproape sau cât de departe sunt anii când am început drumul marcat de momente unice în viața mea? Drumul plin de greutate, tortură sau umilință, la care am fost supus fără să merit. E o urmă pe care o simt și acum, la bătrânețe.

Ar fi nedrept dacă aș interpreta toate suferințele mele ca pe un destin individual, deoarece regimul instaurat la 6 martie 1945 a transformat țara într-o închisoare. Vârful de lance al comunizării României a fost Securitatea, în care au fost încadrați oameni fără studii, care abia reușeau să țină în mână un stilou. Aceștia făceau parte din categoria „ofițeri pe puncte”. Posturile de conducere erau ocupate de către ofițeri de alte naționalități, în special evrei, maghiari, țigani, cu o instruire de câteva luni, făcută de către consilierii sovietici. Aveau un comportament inuman în timpul anchetelor. Astfel, voi enumera pe următorii, care au fost cei mai duri:

- în perioada 1945-1947, șeful Siguranței județului Bistrița-Năsăud a fost Pacher Francisc, evreu din orașul Năsăud;
- la Bistrița, în perioada 1945-1946, a fost șef al Siguranței Lowi Francisc, originar din Năsăud, în prezent fiind decedat;
- în perioada 1946-1947, funcția de mai sus a fost ocupată de Massler Iuliu, fost comerciant de stofe din Bistrița, care a plecat în Israel;
- între 1947-1948 funcția respectivă a fost îndeplinită de către evreul Scwebel Iohann din Satu-Nou, plecat și el în țara de origine;
- în perioada 1948-1952 șeful Securității Bistrița a fost Gligor Viorel, originar din Briceni, județul Hotin, fără studii, un om excesiv de dur, iar locțiitorul lui a fost Lothe Andrei. Ca anchetator era Szabo Lőrincz din Sărata, iar șeful Biroului de cercetări penale a fost Urs Flaviu din Bistrița. șeful Securității Regiunii Rodna fusese numit evreul Ornescu

IOAN PURCELEAN

Alexandru.

A mai fost implicat în acțiunile de reprimare a populației românești de pe valea Someșului Mare Gruia Manea, fiul lui Ilie și Luiza, născut în 36.10.1924 în orașul Dorohoi, evreu, care între anii 1951-1961 a fost șeful biroului de anchetă la fosta Direcție Regională Cluj a MAI, fiind un tip sadic în relațiile cu cei anchetați, pe care îi lovea și teroriza.

Roth Francisc, fiul lui Sigismund și al Mariei, născut la 3.06.1904 în Oradea, evreu, a fost cadru de securitate detașat de la Turda la Cluj, pentru anchetarea deținuților politici. În timpul anchetei îi tortura cu un sadism ieșit din comun.

Stern Eugen, fost locțiitor al șefului securității din județul Someș, participând la acțiunea de prindere și împușcare a unor fugari. A fost mutat după desființarea județului Someș, în județul Maramureș.

Iulius Wilhem, fost cadru la Securitatea județului Someș, a participat la împușcarea unor români, considerați fugari.

La data de 12 februarie 1949, sub îndrumarea directă a Comandantului Securității Regionale Cluj, evreul Neiman David, cu numele schimbat în Patriciu Mihai, a fost deplasat un batalion de intervenție a securității pe Valea Someșului Mare, în comunele Rebrîșoara, Rebra, Parva și în cartierul Lușca, în vederea urmăririi și arestării căpitanului Bodiș Leonida. În urma acestei acțiuni au fost arestați din cercurile sus-amintite un număr de 160 persoane, țărani, preoți, învățători, notari și elevi. Căpitanul Bodiș nu a fost prins, deși se afla în comuna Rebrîșoara. Patriciu Mihai a întocmit un plan de capturare, cu ajutorul plutonierului de jandarmi Moraru Alexandru, un fost subaltern al căpitanului Bodiș. Acesta s-a prezentat la Nedelea Dumitru din comuna Rebra, spunând că a dezertat de la Securitate și că ar vrea să fie pus în legătură cu căpitanul. Nedelea l-a condus la Bodiș, care l-a primit cu neîncredere, dar, după trei săptămâni de conviețuire ca fugari pe dealurile comunei Rebra, Moraru a dat dovadă că este dezertor și loial fostului său comandant. Odată câștigată încrederea, într-o sâmbătă seara, Moraru îl duce pe căpitan la casa unor neamuri de-ale sale din Sângeorz-Băi, unde sărbătoreau o zi onomastică. Noaptea, în timpul petrecerii, casa a fost înconjurată de către securiști, iar cei doi dezertori au fost arestați, încătușați și duși la Securitatea din Bistrița. Aici, Moraru este recompensat pentru fapta eroică săvârșită, iar căpitanul dus în arest și încarcerat în celula nr. 3, cu cătușe la mâini. Arestul era plin de deținuți din comunele Rebrîșoara, Rebra, Parva, Lușca, care erau considerați că făceau parte din organizația subversivă „Garda Albă”, a cărui conducător era Leonida Bodiș. Au urmat confruntările și înfățișările lui Bodiș cu așa-ziii membri ai organizației. După două luni de cercetări, din cei 160 deținuți arestați, la 12 februarie 1949 s-a ajuns la concluzia că aproape jumătate nu au făcut parte din organizație și, prin luna octombrie al aceluiași an, au fost puși în libertate. Cei cărora, la percheziție, li s-au găsit arme, au fost considerați că fac parte din organizație, deși nu făceau, și au fost trimiși la Tribunalul Militar Cluj care, prin sentința nr. 1585 din 10 noiembrie 1949, i-a condamnat la grele perioade de detenție, cuprinse între 8 luni și 25 de ani. Dintre cei 78 de condamnați care au fost încadrați în organizația „Garda Albă” sau „Liga Națională Creștină”, în jur de 16 erau intelectuali (preoți, învățători, funcționari și elevi), iar restul de 60 erau țărani din comunele sus-amintite. La proces nu au luat parte Leonida Bodiș, Burdeș Ioan și Toader Dumitru care, din ordinul lui Neiman David, au fost împușcați pe Dealul Crucii din hotarul comunei Nepos, la 29 iulie 1949. Prin aceasta s-a căutat să se introducă frica și teroarea în rândul locuitorilor comunelor someșene, care erau naționaliști și

DIN REZISTENȚA ÎMPOTRIVA COMUNISMULUI PE VALEA SOMEȘULUI MARE

nu acceptau cu ușurință procesul de comunizare al țării, impus de către comuniști.

Cele relatate sumar mai sus, se găsesc ogândite mai detaliat în cartea „Pe Muntele Ebal” a scriitorului Teohar Mihădaș, care a fost condamnat la 7 ani închisoare, fiind implicat în organizația „Liga național Creștină”, puțini mai sunt în viață dintre cei ce au suferit blestemul pe muntele Ebal. Atât ei, cât și membrii familiilor lor au fost persecutați de către regimul comunist.

În noaptea de 14 spre 15 mai 1948 am fost arestați în jur de 60 de elevi de la Liceul „George Coșbuc” și de la Școala de brigadieri silvici din Năsăud. Am fost duși cu un camion cu prelată, așezați pe burtă, cu fața în jos, unul peste altul, pur și simplu stivuiți, la sediul Securității din Cluj de pe strada Republicii. După ce am reușit să colaborăm din camion în ordinea inversă urcării, am fost conduși în celulele individuale ale arestului. Timp de cinci luni am fost înfometăți, torturați și schingiuiți în bătaie de către anchetatorii Mărgărescu, Stănescu, Breiner și alții, sub directa îndrumare a colonelului Neiman, ajuns șeful Securității din partea de nord a Transilvaniei.

După anchetă, câțiva au fost puși în libertate, pentru a fi arestați din nou, dar cea mai mare parte am fost trimiși, nejudecați, în închisorile din țară: Gherla, Aiud, Pitești, Jilava, Târgușor ș. a. Pregătirile s-au făcut cu două zile înainte. Cei ce urmam să fim transportați am fost evacuați din celule și mutați într-o cameră mai mare, cu bagaje cu tot, izolați de restul. În întunecimea nopții, în jurul orelor 24, am fost scoși din izolator și încolonați pe culoarul pușcăriei. Am coborât în curtea penitenciarului, unde, la lumina dată de farul unei mașini, am fost urcați într-o autodubă, cu care am fost duși la gară. Aici eram așteptați de soldați ai trupelor de securitate, așezați pe două rânduri, de la ușa din spate a autodubei până la ușa vagonului dubă. Deținuții, după ce coboram din autodubă, treceam prin coridorul format de soldați și ne urcam în vagon. Atât la urcare, cât și la coborâre eram numărați și sfătuiți să nu vorbim. Oriunde întorceai capul vedeai numai militari și auzeai tropăitul de cizme.

După vreo patru ore de îmbarcare a deținuților din penitenciarul Cluj în cele două dube vagon, zgomotul s-a potolit. Eram garați pe o linie a triajului în așteptarea atașării la acceleratul Oradea-București, lucru care s-a petrecut în jurul orei 5. Un vagon avea patru osii, în exterior părănd un vagon pentru colete poștale. Interiorul era împărțit în opt „cușete” și un „salon”, care ocupa cam jumătate din vagon. „Salonul” avea, pe margine și la mijloc, bănci metalice. Atât cușetele, cât și salonul aveau prevăzute, în dușumea, o deschidere cu un capac de lemn, care marca closetul. De o parte și de alta a vagonului erau ferecate cu grătare atât de dese, încât nu se putea vedea nimic afară, și nici de afară în interior. Ușile „cușetelor” și a „salonului” erau prevăzute cu grilaje, vizete, zăvoare, lanț de siguranță și lacăte. Într-o cușetă am fost introduși 20 de deținuți. După 6 luni de izolare în arestul Securității din Cluj și după o lună de penitenciar, lipsa de aer și slăbirea i-a făcut pe mulți să nu mai poată sta pe picioare și să cadă pe podeaua vagonului, scoțând câte un oftat sau un vaiet.

În sfârșit, trenul s-a pus în mișcare. Cum eram în ultimul vagon al garniturii, orice zdruncinare produsă se amplifică și se descărca în trupurile noastre, ca pleasna unui bici ce scoate un pocnet. Trecerea peste macazuri, peste poduri și, în general, peste joncțiunile șinelor ne producea o durere în întreg corpul. Prima oprire, la Câmpia Turzii, ne-a făcut să cădem unul peste altul în geamăt și oftat. Rugămințile și strigătele desperate ce se auzeau în întunericul „cușetei”, a celor ce doreau să ajungă la deschizătura din podea pentru a-și face

IOAN PURCELEAN

necesitățile erau în zadar. Un miros pătrunzător de urină și fecale a umplut vagonul. Pereții au devenit umezi, datorită condensării vaporilor proveniți din transpirație și respirație. La scurt timp după ce trenul a plecat din Câmpia Turzii, cușeta a devenit o baie de aburi.

A doua oprire, de la Războieni, unde staționarea trenului a durat mai mult, a produs o revoltă de disperare, care s-a manifestat prin strigăte și bătăi în pereți. Întregul vagon, deși era oprit, parcă pendula sub loviturile desperate ale deținuților. Deoarece era la o oră de dimineață, muncitorii care mergeau la lucru au auzit aceste strigăte de ajutor. Poate ei, cei pe care nu i-am văzut și care s-au solidarizat cu noi, sau alte cauze, au determinat pe șeful escortei să treacă pe la ușa fiecărei „cușete” și să o deschidă cu 5 cm., atât cât îi permitea lanțul de siguranță. prin deschizătura formată, vaporii se evacuați ca dintr-o etuvă. În „cușetă” s-a format un curent de aer, care ne-a adus iar la viață.

Trenul s-a pus din nou în mișcare. Smucitura pe care am simțit-o din plin la pornire, a mărit curentul de aer și ne-a trezit din amorțeala în care am fost. „Nu mai avem mult de suferit”, se aude vocea unui deținut care a mai călătorit cu duba pe acest traseu. O frână scurtă a produs un sunet ascuțit, atunci când sabotul se fixa pe bandajul roții. Trenul s-a oprit în gara Aiud. „Decuplați ultimele două volume”, se aude un ordin de afară. „Cuplează”, strigă unul, în timp ce vagonul primește o lovitură de sens contrar mersului. Un fluier anunță că operația de decuplare a fost terminată. Locomotiva anunță plecarea acceleratului, iar vagoanele dubă rămân, pentru un scurt timp, pe loc. Pe urmă suntem garați pe o linie laterală.

Timpu de două ore, cât a durat drumul de la Cluj, a scurtat cu mult mai mult viața deținuților datorită chinurilor fizice la care au fost supuși. O liniște se așternu în cușetă. Toți eram obosiți și însetați de atâta transpirație. După un timp, unul rupse tăcerea întrebând: „Oare unde am ajuns?”. „Aiudul e al nostru”, răspunse altul. „Dar de unde știi?”, intervine o voce de tenor. „Am mai stat închis la Aiud și pe timpul lui Antonescu, tot ca deținut politic. Deși era război, deținuților politici li se respectau drepturile internaționale. Aveam dreptul la pachete și alimente, la scrisori și vorbitor cu cei dragi din afară. Duminica și în sărbători se făceau slujbe, în cele două capele, una ortodoxă și alta catolică. Azi nu mai sunt respectate aceste drepturi, li se interzice orice contact cu exteriorul. La controalele inopinate făcute de către gardieni le sunt confiscate toate mijloacele de scris și alte bunuri pe care le posedă”.

Conversația a fost întreruptă de zgomotul produs de către motoarele celor două autodube, sosite pe peron. De afară, se auzeau ordine scurte date soldaților, ce înconjurau vagoanele. După un timp, „cușeta” este deschisă, iar lumina palidă de sfârșit de octombrie ne orbește. Ni se ordonă să ne dăm jos din vagon. Majoritatea deținuților, la coborârea de pe scara prea înaltă a vagonului, în raport cu terasamentul, și-au pierdut echilibrul și au căzut. Țipetele și injurăturile gardienilor la adresa lor, îi făceau pe aceștia să uite de lovitura primită și, cu ajutorul unui deținut mai în putere, să se ridice. Am fost scoși din perimetrul liniei ferate, așezându-ne jos, într-un careu, încadrați de soldați înarmați cu pistol mitralieră. Am așteptat sosirea autodubelor.

Ne priveam unul pe altul și ne compăttimeam în ce stare jalnică am ajuns. Hainele deveniseră zdrențuroase și murdare. Trăsăturile fețelor palide și nebarbierite scoteau în relief durerea sufletească a deținutului. Fiecare se gândea la cei dragi, pe care poate mulți nu aveau să-i mai vadă. La comanda primită din partea unui gardian, ne sculam de jos și, în șir indian, pentru a putea fi numărați, urcăm scara autodubei ce ne duce la penitenciar.

DIN REZISTENȚA ÎMPOTRIVA COMUNISMULUI PE VALEA SOMEȘULUI MARE

După o călătorie de patru zile cu vagonul dubă, cu staționare de o zi în gările Aiud și Ploiești, în seara zilei de 20 octombrie 1948, ne-au luat în primire securiștii și gardienii penitenciarului Târgușor, de la ușa vagonului dubă, oprit pe linie, în plin câmp. Am fost încolonați câte trei și încadrați de soldați și gardieni. Ne-am deplasat încet, în întunericul nopții, pe un drum nepietruit, spre poarta penitenciarului, străjuită de o gheretă, luminată de un bec și cu o santinelă în ea. Am fost numărați la intrarea pe poartă în curtea penitenciarului și opriți în fața biroului. Ne-am așezat jos; eram frânți de oboseală, iar picioarele nu mai puteau suporta greutatea trupului. La lumina palidă a unui bec a apărut directorul închisorii, Spirea Dumitrescu, care, după ce ne-a citit regulamentul interior al penitenciarului, ne-a dat instrucțiuni despre modul în care trebuia să ne comportăm pe perioada șederii în acea incintă. Am fost introduși într-o cameră de lângă birou, fără paturi, unde, după ce am primit o gamelă cu cartofi, ne-am culcat pe dușumea. A doua zi ni s-au luat amprente, am fost înregistrați, am primit haine și am fost duși într-o cameră unde, pe lângă perete, erau priciuri, iar în mijloc se aflau paturi de metal suprapuse. Am fost repartizați pe priciuri. De la Cluj am venit 20 de deținuți, slabi și palizi în comparație cu cei care erau deja acolo, aduși fiind în cursul verii de la Suceava, Iași, Bacău, Focșani, București. Unii erau condamnați de către regimul Antonescu, din 1942-1943 și nu au fost eliberați în 1944. Ei lucrau în atelierul de jucării colorate. Am reținut câteva nume: Turtureanu, condamnat la 25 de ani; la fel Niță, electrician, și Mogoș. Bălan Iulian, fost elev al Liceului Militar din Timișoara, originar din Bistrița, și Bozenovici au fost condamnați la 12 ani, iar Mitrofan Fetie la 10 ani. La fel îmi amintesc cu drag de cei din Sălaj: Pușcaș, Popșan și Grad, ori de cei din Maramureș: Andreica Puiu, fiul învățătorului din Călinești și Dunca Nelu din Ieud. Nu pot să-l uit pe cel mai tânăr dintre deținuți, elevul Ladea din Cluj. Cred că a împlinit 12 ani în închisoarea de la Târgușor, când un gardian l-a chemat în mijlocul curții de lângă biserică. Gardianul îi pune diferite întrebări, iar Ladea răspundea la ele, fără să-și dea seama ce urmărea acesta. Astfel, gardianul l-a ținut în povești timp de o jumătate de oră. Scopul acestei discuții l-a cunoscut doar directorul Spirea Dumitrescu. Cu o seară înainte, s-a prezentat la acesta mama copilului, care dorea să-și vadă fiul, la împlinirea vârstei de 12 ani. Directorul, impresionat de rugămințile mamei, a cedat, spunându-i să se urce a doua zi, la ora 10, în turla bisericii și să privească în curtea penitenciarului la un gardian lângă care se va afla băiatul ei. A doua zi a chemat un gardian și i-a dat o listă cu niște întrebări ce trebuiau puse copilului în mijlocul curții, pentru a nu fi influențat la darea răspunsurilor de către restul deținuților. Gardianul a executat ordinul primit, iar mama, cu ochii plini de lacrimi, și-a putut vedea copilul. Adevărul despre cele relatate l-ar putea confirma doar dr. Ladea, după aproape 50 de ani.

La fel i-am reținut numele bucătarului de la Cluj, Cernucan, care, celor slabi și flămânzi, ne umplea gamela cu mâncare. Cel mai vârstnic dintre noi, din Năsăud, era Urâte Traian, care a absolvit școala profesională de tâmplărie, a practicat o vreme meseria, iar apoi s-a înscris la Școala de brigadieri silvici. Ajuns în penitenciarul din Târgușor, a fost recrutat de către maistrul civil, angajatul penitenciarului, Chiriac, să lucreze la atelierul de tâmplărie. Aproape zilnic, împreună cu maistrul, construiau noi gherete pentru securiștii care făceau paza în exterior. Aici l-a întâlnit pe sergentul de securitate Șorecău Pantelimon, din Sângeorz-Băi, județul Năsăud, căruia i-a relata situația grupului nostru, rugându-l să ne ajute să luăm legătura cu familiile, care nu știau nimic despre noi de la data arestării. În felul acesta, săptămânal, plecau, cu ajutorul sergentului mai sus amintit, câte două-trei scrisori de

IOAN PURCELEAN

la membrii grupului. Noi, cei necondamnați, nu aveam dreptul la pachet, nici la cartea poștală lunară. Urâte Traian era un fel de frate mai mare pentru toți cei din grupul Năsăud. În timpul liber, când nu lucra la gherete, ne povestea cu atâta pasiune despre felul în care vâna el în pădurile Năsăudului. Cum în grupul nostru s-au infiltrat informatori ai securității, din rândul deținuților (cum au fost: Begaciu Gicu, Todereiu, Păunescu, Ibănescu și Stoian), aceștia,, ascultând poveștile vânătoarești spuse de către Urâte, au informat securitatea că ar avea armă acasă. Timp de o săptămână a fost percheziționată casa din Năsăud, iar pe mama lui au bătut-o ca să spună unde-și ascundea fiul arma.

Pe la mijlocul lunii noiembrie 1948, am fost mutați în camerele din curtea unde se aflau atelierele și bazinul cu apă. În locul nostru au fost aduși, în decurs de o săptămână, 1.100 deținuți, foști polițiști. Deoarece noile noastre celule proveneau din transformarea unor ateliere, se putea comunica între ele, neavând uși. În seara de Crăciun a anului 1948, am mers la colindat în camera în care erau vechii deținuți (condamnați în 1942), unde se găsea împodobit un frumos pom de iarnă. Șeful camerei, Turtureanu, a ținut un discurs, îndemnându-ne să ne păstrăm credința în Dumnezeu și să luptăm împotriva comunismului. Vorbitorul a arătat cum, în cadrul penitenciarului, deținuți de la Suceava și din alte părți dezbină unitatea, acceptând reeducarea comunistă, în urma promisiunilor făcute de către educatorul Burada.

Într-o seară, la începutul lunii aprilie 1949, deținuții nejudecați au fost duși cu o mașină și imbarcați în duba vagon, în gara Ploiești. În cursul nopții am fost atașați la un tren accelerat și, a doua zi dimineața, vagonul a fost garat pe o linie din Aiud. După ce a lăsat o parte din deținuți, a luat alții de la închisoarea Aiud și, în aceeași seară, duba a fost atașată la alt tren și dusă la Cluj. Noaptea ne-au dus (pe unii) la securitate, pentru completarea dosarului cu noi declarații, iar pe alții la penitenciar. În sfârșit, după două săptămâni de așteptare, am fost anunțați că în data de 15 aprilie 1949, vom avea procesul. La judecată, grupului nostru i-a fost atașat și grupul de elevi proveniți de la Liceul „Petru Maior” din Reghin.

Era o zi de vineri, 15 aprilie 1949, când am fost introduși în sala de dezbateri a Tribunalului Militar din Cluj, plină de securiști în civil și de cadre militare. Deoarece faptele pentru care eram acuzați s-au petrecut în anul 1946, o parte din foștii elevi au devenit studenți, aceștia fiind închiși la Pitești. La prezentarea în sală a celor 9 studenți, care erau niște schelete îmbrăcate în haine rupte și cârpite, s-a produs un stres așa de puternic încât răspunsurile date de către inculpați întrebărilor puse de către judecător s-au rezumat la cuvintele „Da” și „Nu”. Singurul Nicolae Trifoiu a arătat metodele de tortură întrebuințate de către anchetatorii de la securitate, în vederea obținerii unor declarații impuse, ce nu reprezentau adevărul. Procesul a durat două zile, iar în urma lui au fost condamnați:

1. Alexi Octavian, născut la 2 martie 1924, student, condamnat la 8 ani temniță grea și 5 ani degradare civilă; a murit în închisoarea de la Pitești și este înmormântat în cimitirul din Sângeorz-Băi;

2. Dale Remus, născut la 1 mai 1926 în comuna Rodna, student, condamnat la 7 ani închisoare corecțională, mort după eliberare și înmormântat în cimitirul din Năsăud;

3. Sotel Radu, născut la 23 septembrie 1926 în comuna Rodna, student, condamnat la 7 ani de închisoare corecțională, mort după eliberare și înmormântat în cimitirul din Năsăud;

DIN REZISTENȚA ÎMPOTRIVA COMUNISMULUI PE VALEA SOMEȘULUI MARE

4. Pop Florean, de 22 ani, elev din comuna Hodac-Mureș, condamnat în lipsă la 7 ani închisoare corecțională;
5. Manta Gheorghe, de 19 ani, elev din Reghin-Mureș, condamnat la 7 ani închisoare corecțională;
6. Trifoiu Nicolae, din comuna Rebrîșoara-Năsăud, condamnat la 7 ani închisoare corecțională. A mai avut o condamnare de 15 ani în lipsă. A fost eliberat din închisoarea Aiud în aprilie 1964. Trăiește la Cluj-Șapoca;
7. Floroai Vasile, născut la 10 februarie 1924 în Năsăud, elev, condamnat la 3 ani închisoare corecțională, mort după eliberare și înmormântat în comuna Rodna;
8. Roiban Ovidiu, născut la 6 octombrie 1928 în comuna Vânjuleț-Mehedinți, elev, condamnat la 3 ani închisoare corecțională;
9. Pop Ioan, născut la 12 iulie 1923 în Sângeorz-Băi, student, condamnat la 3 ani închisoare corecțională, mort după eliberare;
10. Nistor Victoria, născută la 18 mai 1928 în comuna Gorenii-Mureș, elevă, condamnată la 2 ani închisoare corecțională, trăiește la Bistrița;
11. Lăpușan Iacob, născut la 25 noiembrie 1926 în comuna Braniște-Năsăud, elev, condamnat la 2 ani și 6 luni închisoare corecțională, mort după eliberare și înmormântat în comuna natală;
12. Vodă Cornel, născut la 22 octombrie 1922 în comuna Hodeș-Severin, elev, condamnat la 2 ani și 6 luni închisoare corecțională;
13. Crăciun Vladimir, născut la 23 noiembrie 1928 în comuna Vadul Rascu-Soroca, elev, domiciliat în Năsăud, condamnat la 2 ani închisoare corecțională, mort după eliberare și înmormântat în Năsăud;
14. Pantea Aurel, născut la 21 noiembrie 1928 în comuna Coșna-Câmpulung, elev, condamnat la 2 ani închisoare corecțională, trăiește în orașul Vatra-Dornei;
15. Urs Grigore, născut la 6 ianuarie 1928 în comuna Salva-Năsăud, student, condamnat la 2 ani închisoare corecțională, trăiește în orașul Bistrița;
16. Urâte Traian, născut la 6 iulie 1922 în orașul Năsăud, elev la Școala de brigadieri silvici din Năsăud, condamnat la 2 ani închisoare corecțională, trăiește în orașul natal;
17. Fetinca Gheorghe, născut la 10 noiembrie 1923 în comuna Salva-Năsăud, pedagog la Școala de brigadieri silvici din Năsăud, condamnat la 2 ani închisoare corecțională, trăiește în Salva;
18. Știopul Ioan, născut la 8 martie 1928 în comuna Valea Mare-Năsăud, student, condamnat la 2 ani închisoare corecțională, trăiește în București;
19. Puica Dumitru, născut la 24 februarie 1922 în comuna Dumbrăvița-Someș, student, condamnat la 1 an și 6 luni închisoare corecțională, mort după eliberare și înmormântat în Sângeorz-Băi;
20. Bulea caius, născut la 8 decembrie 1927 în comuna Zagra, student, condamnat la 1 an și 6 luni închisoare corecțională, trăiește la Bistrița;
21. Perța Șofronie, născut la 15 octombrie 1923 în comuna Suciul de Jos-Someș, elev, condamnat la 1 an și 6 luni închisoare corecțională, mort după eliberare și înmormântat în Sighetul marmației;
22. Pop Lucian, născut la 20 ianuarie 1929 în comuna Hodac-Mureș, elev, condamnat la 1 an și 6 luni închisoare corecțională;

IOAN PURCELEAN

23. Pintican Nicolae, născut la 17 decembrie 1929 în comuna Frunzeni-Mureș, elev, condamnat la 1 an și 6 luni închisoare corecțională;

24. Natea Nicolae, născut la 11 noiembrie 1929 în comuna Toplița-Mureș, elev, condamnat la 1 an și 6 luni închisoare corecțională;

25. Suciu Mihai, născut la 3 ianuarie 1931 în comuna Idicelul de Pădure-Mureș, elev, condamnat la 1 an și 6 luni închisoare corecțională;

26. Pantea Grigore, profesor la Liceul „Petru Maior” din Reghin, condamnat prin sentința nr. 35 din 21 ianuarie 1949 la 7 ani închisoare corecțională;

27. Purceleanu Ioan, născut la 23 februarie 1929 în comuna Rebrîșoara-Năsăud, elev, prin sentința penală nr. 2092/20.09.1929 a Tribunalului Militar Cluj condamnat la 1 an închisoare corecțională. Trăiește în Bistrița, str. Crișan, nr. 8;

28. Flămând Leon, de 23 ani, născut în comuna Rodna-Năsăud, student, prin sentința penală nr. 2092/20.09.1949 a Tribunalului Militar Cluj condamnat la 1 an și 6 luni închisoare corecțională. Trăiește în Gura Humorului;

28. Elisei, de 24 de ani, născut și domiciliat în comuna Dorna candreni-Câmpulung, Bucovina, student, prin sentința penală nr. 289/29.04.1950 a Tribunalului Militar Cluj condamnat la 1 an închisoare corecțională. După eliberare trăiește în Vatra-Dornei.

Menționez că, în afară de cei amintiți mai sus, au fost arestați și alți elevi și studenți, în jur de 20, dintre cei care au frecventat școlile din Năsăud, dar au fost judecați în grupul studenților din Cluj sau au fost puși în libertate, după 10 luni de cercetări de către Securitate, fără a fi judecați.

Luni, 18 aprilie 1949, după ce s-a citit sentința de condamnare nr. 713/15./04.1949 a Tribunalului Militar Cluj, noaptea, am fost îmbarcați în duba vagon, iar după două zile am ajuns iar în penitenciarul din Târgușor. Din cei prezenți, vreo 300 au acceptat reeducarea, ceilalți 200 opunându-se. Cei care au refuzat, au fost izolați de restul și duși în diferite penitenciare din țară. Atelierul de jucării colorate s-a desființat. S-a reorganizat atelierul de țesătorie semi-mecanică, având pe maestru angajat Chiriac, ajutat fiind de către deținutul Perța Șofronie. Cei care își făceau norma primeau în plus la masă o jumătate de kilogram de mămăligă, având dreptul la un pachet de 5 kg. cu alimente și să scrie o carte poștală acasă.

La 19 august, deținutul Urâte Traian își taie degetul mic la mașină. Este dus de urgență la infirmerie, unde stă o săptămână. Infirmeria se afla în locul în care erau deținuții politici. Unul dintre ei, Anton Georgescu, a cărui soție era din Năsăud, l-a rugat să o anunțe pe soția lui, de la care nu avea vești de un an și jumătate, de când l-a arestat. El și-a lăsat soția gravidă și nu știa nimic despre soarta ei și, eventual, a copilului. La întoarcerea din infirmerie, Traian a fost scos iar la construcția de gherete, în exterior. Luând legătura cu sergentul, îi trimite o scrisoare soției lui Georgescu, scrisă de el. La începutul lunii septembrie, Urâte Traian primește un pachet de 14 kg. La desfacerea lui de către gardianul Ungureanu, în prezența educatorului Burada, deasupra era fotografia soției lui Georgescu, cu fetița în brațe. Traian o ia repede, spunând că este sora lui. La fel, reușește să rețină un săculeț de tutun, pe care îl pune în haină. Educatorul, sesizând mărimea pachetului, cât și alimentele pe care acesta le conținea, l-a verificat cu atenție și a găsit o scrisoare de la soția lui Georgescu. Atunci s-a enervat și a cântărit doar 5 kg. De alimente, iar scrisoarea și restul pachetului l-a reținut. Eu îl așteptam pe Traian, ca de obicei în astfel de situații, la poartă. Apare speriat, cu alimentele din pachet puse în veston și îmi dă fotografia spunându-mi să o

DIN REZISTENȚA ÎMPOTRIVA COMUNISMULUI PE VALEA SOMEȘULUI MARE

ascund, pentru că el merge în atelierul de tâmplărie, unde îl așteptau alți prieteni. După vreo două ore este chemat de către directorul Spirea Dumitrescu în birou, unde se afla căpitanul Potcoavă de la Securitatea din Ploiești. Îi spune să ocupe loc pe un scaun lângă perete, iar directorul îi pune următoarele întrebări:

a) La care Traian a răspuns că nu a solicitat nimic de la conducere, deoarece nu a avut nevoie.

b) Cum a luat legătura cu fostul chestor de poliție Georgescu? Răspunsul a fost, în mare parte, relatarea adevărului. În urmă cu vreo trei săptămâni, fiind internat la infirmerie, a venit la el un polițist pe care nu-l cunoștea și i-a spus că soția lui e de la Năsăud, întrebându-l dacă o cunoaște. Traian a mărturisit că o cunoaște. „Cred că soția lui a luat legătura cu mama mea din Năsăud și au făcut pachetul”. Tot timpul cât a vorbit, căpitanul Potcoavă l-a urmărit cu privirea. Traian a dat declarație cu cele relatate mai sus și a fost pedepsit cu suspendarea pachetului și a scrisorilor timp de 3 luni. Întrucât a murit un deținut dintre polițiști, iar Urâte Traian i-a făcut sicriul, când l-a livrat, i-a dat lui Georgescu fotografia și tutunul. Când a fost deținut la Tîrgușor, respectiv până la 14 septembrie 1950, adică 2 ani, 3 luni și 20 de zile, Urâte Traian a confecționat patru sicrie pentru deținuții polițiști care au decedat în acea perioadă în penitenciar.

În toamna anului 1949 au mai venit următorii elevi de la școlile din Năsăud și Bistrița:

1. Budescu Pucușor, elev la Liceul din Bistrița, condamnat la 3 ani de Tribunalul Militar Timișoara, pentru încercarea de trecere a frontierei.

2. Kocsis Ernest, născut la 1 decembrie 1930 în comuna Beclean, elev, prin sentința penală nr. 1697/1949, condamnat la 2 ani închisoare corecțională de către Tribunalul Militar Cluj, pentru uneltire contra ordinii sociale. După eliberare s-a stabilit la Beclean, unde trăiește și în prezent.

3. Tinerean Emil, născut la 1 decembrie 1930 în Năsăud, elev, prin sentința penală nr. 1585/10.11.1949 a Tribunalului Militar Cluj a fost condamnat la 4 ani închisoare corecțională pentru deținere de armă. După eliberare s-a stabilit la Năsăud, unde trăiește și în prezent.

Pe măsură ce timpul trecea, disperarea deținuților cu pedeapsa expirată creștea. Au fost deținuți care au stat închiși, în plus, încă un an. La începutul lunii iulie 1950 a început să fie puși în libertate cei cu pedeapsa expirată. Erau luați cu o dubă și duși la Securitatea din Ploiești, iar în timpul nopții lăsați și îndrumați să meargă la gară, pentru a lua trenul spre localitatea de domiciliu, sfătuindu-i ca, de îndată ce ajung, să se prezinte la Miliție pentru a fi luat în evidență. la unii, miliția le-a fixat domiciliu obligatoriu într-un sat de munte, Sebiș, ce se afla izolat de calea ferată. Alții erau obligați să se prezinte, săptămânal sau lunar, la postul mde miliție din localitatea în care își aveau domiciliul.

Toate suferințele și greutățile prin care am trecut nu pot fi crezute și înțelese decât de către noi, cei care le-am trăit. Trecerea timpului reduce numărul nostru, de aceea trebuie să lăsăm și pentru urmași, amintirile din perioada pe care am trăit-o în teroarea comunistă. Scriind aceste rânduri, am re trăit tragedia prin care am trecut, atât eu, cât și poporul român, și pe care aș fi vrut să o uit pentru totdeauna. Așa ceva, însă, nu se poate uita¹.

¹ Arhiva Someșană, Serie nouă, Năsăud, Cluj-Napoca, 2001 (ianuarie-martie), nr. 1(29), pp. 18-31.

Revistă sprijinită și finanțată de:
CONSILIUL LOCAL SÂNGEORZ-BĂI
CENTRUL CULTURAL „JUSTIN SOHORCA” SÂNGEORZ-BĂI

Cetățeni de Onoare ai Sângeorzului cu ocazia Zilei
Naționale a României
1 Decembrie 2019

Conf. Univ. dr. Ionică Pop
Academia de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca

Drd. Alexandru Dărăban

ISSN 2285-8229
ISSN-L 2285-8229